

Förstudierapport inom området Litteratur 2023

Diarienummer 23.2-370-2023

KAMMARKOLLEGIET

Innehåll

1 Sammanfattning	3
2 Inledning	4
3 Föregående upphandling	9
4 Nuvarande ramavtal	10
5 Information om ramavtalen	12
6 Offentlig sektors behov.....	13
7 Marknadsundersökning	30
8 Omvärldsanalys.....	42
9 Relevant lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd.....	43
10 Hållbarhet och tillgänglighet.....	44
11 Säkerhet	47
12 E-handel	49
13 Slutsatser	50
14 Källförteckning.....	51
15 Bilagor.....	53

1 Sammanfattning

De nuvarande ramavtalen för litteratur löper ut 2025-04-07. Statens inköpscentral vid Kammarkollegiet har initierat en förstudie för att utreda om en ny upphandling ska genomföras inom området.

Informationsinhämtning har skett genom en enkät som skickats ut till 236 avropsberättigade myndigheter samt en leverantörsenkät. Därutöver har möten genomförts med myndigheter, leverantörer och två branschorganisationer. Behovs- och marknadsanalysen finns sammanfattad i denna rapport.

Det statliga ramavtalet avseende Litteratur har under de två senaste åren haft en omsättning på cirka 187,7 miljoner kronor.

Myndigheterna och leverantörerna är i stort sett nöjda med nuvarande ramavtal. Hos myndigheterna förekommer dock vissa synpunkter gällande bland annat leveranstider och uppdelning av anbudsområden.

I förstudien har projektgruppen undersökt hur marknaden för digital litteratur ser ut samt myndigheters behov av digital litteratur. Marknaden för digital litteratur består av både textbaserade elektroniska böcker (e-böcker) samt ljudböcker. Myndigheterna efterfrågar främst e-böcker som kan läsas på olika digitala enheter.

Med hänsyn taget till det som har framkommit vid arbetet med förstudien finner projektgruppen att det finns ett behov av ett statligt ramavtal inom området Litteratur och rekommenderar att en upphandling genomförs.

Förstudierapporten framtagen av:

Birgitta Österman och Vendela Larsson

2 Inledning

2.1 Bakgrund till förstudien

Förstudien är genomförd av Kammarkollegiet och omfattar både tryckt litteratur och digital litteratur.

Kammarkollegiet har ansvaret för upphandlingsverksamheten inom den statliga inköpssamordningen. Detta innebär att myndigheten har som uppdrag att ingå ramavtal för varor och tjänster som är avsedda för andra statliga myndigheter.

Enligt förordningen (1998:796) om statlig inköpssamordning ska det finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som effektiviserar upphandlingarna för varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller som uppgår till stora värden.

2.2 Syfte med förstudien

Huvudsyftet med förstudien är att i ett tidigt skede utreda huruvida ramavtalsområdet uppfyller något av kriterierna ovan eller på annat sätt anses lämpligt för att en upphandling ska genomföras. Om det konstaterats att en upphandling förordas kommer även förutsättningar för en sådan att kartläggas.

Syftet med förstudien är vidare att samla information och kunskap om pågående utveckling inom ramavtalsområdet, samt om vilka behov som myndigheterna har. Förstudien ska även belysa hur upphandlingen kan genomföras och därmed ge underlag till såväl upphandlingsstrategin som kommande upphandlingsdokument. I sammanhanget ska särskilt beaktas att ramavtalen ska vara lätta att avropa från, i vilken uträkning det kommer krävas stöd från ramavtalsförvaltningen samt eventuellt samspel med leverantörsmarknaden gällande förändringar i upplägg, kravställning etc.

Samtliga rekommendationer som lämnas i samband med denna förstudie kan komma att prövas på nytt, ändras och anpassas i en kommande upphandling då ny information kan tillkomma och förutsättningar kan ändras med tiden.

2.3 Omfattning och avgränsningar i förstudien

Förstudierapporten beskriver nuläge och erfarenheter av användningen av ramavtalen inom området. Den innehåller avropande myndigheters och leverantörers synpunkter på det nuvarande ramavtalet samt deras förslag rörande upplägg av en eventuellt kommande upphandling. Därtill innefattar förstudierapporten en analys av myndigheters behov och marknadens utbud.

Förstudierapporten innehåller inte någon kravspecifikation till en kommande upphandling, och således är eventuella krav som kan ställas endast beskrivna på en övergripande nivå.

Ramavtalen inom detta område kan i dag användas av statliga myndigheter samt stiftelser och andra organisationer med anknytning till staten.

Kommuner och regioner har således inte rätt att avropa från de statliga ramavtalen på detta område.

Nuvarande ramavtal för Litteratur omfattar enbart tryckt litteratur. I denna förstudie har projektgruppen även undersökt behovet av, samt marknaden för, digital litteratur (i denna förstudierapport ibland även kallat e-litteratur). Digital litteratur omfattar både läsbara e-böcker samt ljudböcker. Syftet är att undersöka om digital litteratur är ett område som bör inkluderas i en eventuellt kommande upphandling av Litteratur och i så fall på vilket vis.

2.4 Målgrupp

Förstudien riktar sig i första hand till följande målgrupper.

- Berörda personer inom Kammarkollegiet.
- Beställare, upphandlare, inköpare och övriga anställda eller verksamma i statliga myndigheter som använder våra ramavtal, samt de som inte gör det idag.
- Kommuner, regioner och andra upphandlande myndigheter.
- Leverantörer – nuvarande och potentiella ramavtalsleverantörer till Kammarkollegiet.

2.5 Metod för förstudien

Förstudiearbetet har utförts i enlighet med Kammarkollegiets projektstyrningsmetodik. Den innefattar:

- initiering av projektet med definition av projektets huvudsakliga mål i form av ett projektdirektiv,
- detaljerad planering, det vill säga en projektbeskrivning och planering av projektets aktiviteter,
- genomförande som omfattat informationsinsamling, analys och författande av förstudierapporten, och
- leverans av förstudien med föregående kvalitetssäkring.

Informationsinsamlingen till förstudien har skett genom att en enkät har skickats ut till avropande myndigheter innehållande frågor kopplade till det nuvarande ramavtalet och till utformningen av en eventuellt kommande upphandling. Därtill har en referensgrupp med deltagare från olika avropande myndigheter deltagit i förstudien och bidragit med värdefull information och synpunkter.

Vidare har projektgruppen haft möten med leverantörer och branschorganisationer för att få deras syn på såväl det nuvarande ramavtalet som branschen och dess utveckling. Dessutom publicerades en leverantörsenkät på avropa.se för både befintliga och potentiella ramavtalsleverantörer att besvara.

Möte har hållits med ansvarig ramavtalsförvaltare från Kammarkollegiet.

Det kommer att göras en samlad bedömning av all information som inkommer i förstudien för att på så sätt undersöka hur en eventuell upphandling ska utformas på bästa sätt. Det kan innebära att förslag från enskilda intressenter inte alltid kan beaktas vid utformningen av en eventuellt kommande upphandling.

2.6 Definitioner och förklaringar

I förstudien förekommer ett antal begrepp som används i branschen. Dessutom har ett antal andra begrepp som är bra att känna till, med hänsyn till den kommande upphandlingen, definierats och förklarats. Se nedan:

Begrepp	Förklaring
Bibliotekssystem	Ett centralt system för att hantera och samordna verksamhet och tjänster i eller mellan olika enheter, till exempel biblioteksfilialer och bibliotek.
DDA	Demand-Driven Acquisition, benämns även som PDA. En inköpsmodell av e-litteratur utvecklad för främst bibliotek där mottagaren får tillgång till ett stort utbud av titlar. Inköpet av en titel för eget ägande sker först när en e-bok lästs tillräckligt ofta eller länge (av exempelvis en biblioteksanvändare).
Digital litteratur	Omfattar både elektroniska böcker (e-böcker) och ljudböcker.
Distributionsavtal	Ett avtal som används för att reglera ett affärsupplägg där parterna samarbetar för att distribuera produkter.
DRM	Digital Rights Management, även benämnt Digital Restrictions Management, är en samlingsbeteckning för ett flertal olika tekniker som är tänkta, från utgivarens perspektiv, att kontrollera spridning och användning av digitalt material såsom film, musik med mera.
EBA	Evidence-Based Acquisition är sätt för främst bibliotek att utvärdera och skaffa innehåll som möter användarnas informationsbehov. Biblioteken deponerar ett belopp hos leverantören och får tillgång till ett stort utbud av titlar. Efter en i förväg tidsbestämd period erhåller biblioteket statistik på använda titlar under perioden och får därefter välja ut vilka titlar som köps in för eget ägande för det deponerade beloppet.

Elektronisk bok	Elektronisk bok, även kallat e-bok, är en bok i digitalt format som kan läsas på en dator, läsplatta, surfplatta, mobiltelefon eller handdator. Ibland kan det finnas extramaterial som inte finns med i den tryckta boken. Det finns flera företag med inriktning på distribution och spridning av e-böcker.
E-Litteratur	Omfattar både elektroniska böcker (e-böcker) och ljudböcker.
EPUB	Electronic publication, alternativt skrivet som ePub, är en fri och öppen standard för e-böcker. Det är ett flödande format vilket betyder att texten anpassar sig till den skärmstorlek, textstorlek och typsnitt som används. Formatet kan läsas på de flesta datorer, surfplattor, läsplattor och mobiltelefoner. Den första versionen av EPUB-standard är EPUB2. Detta filformat har begränsade formateringsmöjligheter. EPUB3 är det senaste EPUB-formatet som även kan innehålla dynamiskt och interaktivt innehåll.
F-pris	Förlagspris. Svensk prissättningsmodell där förlagen sätter priset till återförsäljare.
ISBN	ISBN, International Standard Book Number, är en unik identifikator för monografiska publikationer, till exempel böcker och kartor, som är utgivna för allmän spridning. Identifikatorn underlättar återsökbarheten av publikationer vid sökning, beställning och distribution. ISBN är i första hand avsett för detaljhandeln i samband med försäljning. Numret kan även användas för att skapa streckkoder. Det är förlaget/utgivaren av publikationen som ska ansöka om ISBN.
L-pris	Listpris, även kallat Recommended retail price eller Recommended list price. Utländsk prissättningsmodell där förlagen rekommenderar det pris som återförsäljarna bör använda vid försäljning.
Ljudbok	En ljudbok eller MP3-bok är en bok som har lästs in till en ljudfil. Det finns flera distributörer av ljudböcker.
MFD	Myndigheten för delaktighet, arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.
MTM	Myndigheten för tillgängliga medel, producerar och distribuerar taltidningar, talböcker, punktskriftsböcker och lättläst litteratur. MTM ansvarar för det digitala biblioteket Legimus som vänder sig till personer med funktionsnedsättning som har svårt att läsa tryckt text. De arbetar också med forskning och utveckling av ny teknik för produktion och läsning. Ett särskilt uppdrag är att ge studerande på högskola tillgång till anpassad studielitteratur.

PDA	Patron-Driven Acquisition, benämns även som DDA. En inköpsmodell av e-litteratur utvecklad för främst bibliotek där mottagaren får tillgång till ett stort utbud av titlar. Inköpet av en titel för eget ägande sker först när en e-bok lästs tillräckligt ofta eller länge (av exempelvis en biblioteksanvändare).
Perpetual rights	Innebär evig tillgång till en bok. Kan jämföras med Perpetual copyright, även benämnt obestämd upphovsrätt, upphovsrätt som varar på obestämd tid. Evig upphovsrätt uppstår antingen när en upphovsrätt inte har någon begränsad tid från början, eller när en upphovsrätts ursprungliga begränsade varaktighet förlängs för all framtid.
Pliktexemplar	Enligt Lagen om pliktexemplar ska de sju universitetsbiblioteken i landet erhålla varsitt gratis exemplar av böcker som trycks i Sverige, om upplagan är mer än 30 exemplar. Färre än 30 exemplar ger leveransplikt på två exemplar. Enligt lag är tryckerierna ansvariga för att skicka in pliktexemplar av det de framställer. Trycks boken utomlands är det den som beställt tryckningen som måste skicka in pliktexemplaren.
Print on demand	Print on demand, när enbart den upplaga som behövs/efterfrågas trycks. Det kallas ibland även för behovstryck eller beställningstryck.
Stående order-funktion/Standing order	Beställaren ger leverantören i uppdrag att kontinuerligt övervaka marknaden efter specifika titlar, bokserier eller andra önskemål.
Talbok	En talbok är i princip samma sak som en ljudbok men den är inläst för personer med lässvårigheter och sprids inte med vinstintresse. Talböcker ges ut av MTM.
Utrustning	Olika former av utrustning av böcker som bland annat inkluderar plastning, RFID, streckkod, ryggetikett eller applicering av en mottagares egen etikett.

3 Föregående upphandling

3.1 Upphandlingsförfarande, tilldelningsgrund och tidpunkter för annonsering med mera

Den föregående upphandlingen genomfördes enligt ett öppet förfarande och som tilldelningsgrund användes det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet utifrån lägst pris. Upphandlingsdokumentet annonserades den 13 januari 2021 och sista anbudsdag var den 22 februari 2021. Ramavtalen började gälla från och med den 8 april 2021.

3.2 Upphandlingens omfattning

Upphandlingen omfattade litteratur (tryckta böcker) både med och utan utrustning fördelat på svensk och utländsk litteratur samt juridisk litteratur utan utrustning. Upphandlingen omfattade inte digital litteratur (e-böcker och ljudböcker).

4 Nuvarande ramavtal

4.1 Avtalens löptid

Ramavtalen, som började gälla från den 8 april 2021, gäller till och med den 7 april 2025.

4.2 Antagna ramavtalsleverantörer

Följande fem (5) ramavtalsleverantörer antogs:

- Adlibris Aktiebolag
För ramavtalsområdena:
 - A - Svensk litteratur med utrustning
 - B - Utländsk litteratur med utrustning
 - C - Juridisk litteratur utan utrustning
 - D - Svensk litteratur utan utrustning
 - E - Utländsk litteratur utan utrustning
- Bokus AB
För ramavtalsområdena:
 - C - Juridisk litteratur utan utrustning
 - D - Svensk litteratur utan utrustning
- EBSCO International Inc
För ramavtalsområdena:
 - B - Utländsk litteratur med utrustning
 - E - Utländsk litteratur utan utrustning
- F. Delbanco
För ramavtalsområdena:
 - B - Utländsk litteratur med utrustning
 - E - Utländsk litteratur utan utrustning
- Jure AB
För ramavtalsområde:
 - C - Juridisk litteratur utan utrustning

Samtliga bolag ovan räknas som små eller medelstora bolag.

4.3 Omsättning på ramavtalet

Nedan redovisas omsättningsstatistik avseende kvartal 2 2021 – kvartal 1 2023. Statistiken baseras på uppgifter redovisade av de 5 ramavtalsleverantörerna.

Ramavtalet omsatte under perioden kvartal 2 2021 till kvartal 1 2023 ca 187,7 miljoner kronor.

Ramavtalsområden	Belopp i mkr
A - Svensk litteratur med utrustning	13,3
B - Utländsk litteratur med utrustning	15,6
C - Juridisk litteratur utan utrustning	9,8
D - Svensk litteratur utan utrustning	105,7
E - Utländsk litteratur utan utrustning	43,3
Summa alla ramavtalsområden	187,7

Omsättningen fördelat per kvartal:

Litteratur totalt i miljoner kronor	2021 Kv 2	2021 Kv 3	2021 Kv 4	2022 Kv 1	2022 Kv 2	2022 Kv 3	2022 Kv 4	2023 Kv 1	Summa
A - Svensk litteratur med utrustning	0,96	1,19	1,83	1,81	2,28	1,69	1,79	1,76	13,31
B - Utländsk litteratur med utrustning	1,19	1,38	1,70	2,00	2,48	2,09	2,57	2,20	15,61
C - Juridisk litteratur utan utrustning	0,95	0,91	1,71	1,15	2,00	1,02	1,62	0,42	9,78
D - Svensk litteratur utan utrustning	10,66	12,85	16,90	21,00	11,70	12,90	17,09	2,52	105,62
E - Utländsk litteratur utan utrustning	2,30	4,03	7,10	5,68	5,55	4,94	7,40	6,38	43,38
Summa	16,06	20,36	29,24	31,64	24,01	22,64	30,47	13,28	187,70

4.4 Förvaltning av ramavtalet

Ramavtalet förvaltas av enheten för ramavtalsförvaltning vid Kammarkollegiet.

5 Information om ramavtalen

Information om ramavtalen förmedlas på www.avropa.se. Där publiceras bland annat listor över ramavtalsleverantörer och avropsberättigade myndigheter, avtalsdokument, avropsmallar, samt vägledningar med stöd för avropsberättigande myndigheter vid avrop.

Kammarkollegiet genomför också regelbundet olika typer av seminarier kopplat till respektive ramavtalsområde, två så kallade Avropadagar riktade till myndigheter och tre leverantörsdagar fördelat på leverantörer inom IT-och telekom, resebranschen samt övriga varor och tjänster. Därutöver ges vägledning och stöd i samband med bland annat avrop från ramavtalen via såväl mejl som telefon.

6 Offentlig sektors behov

6.1 Inledning

För att kartlägga behovet inom offentlig sektor gällande det aktuella ramavtalsområdet samt samla in och analysera synpunkter på det befintliga ramavtalet har det i förstudien genomförts dels en (1) enkätundersökning dels två (2) referensgruppsmöten (ett fysiskt och ett digitalt) med bland annat deltagare från de myndigheter som i enkäten anmält sitt intresse för att ingå i referensgruppen.

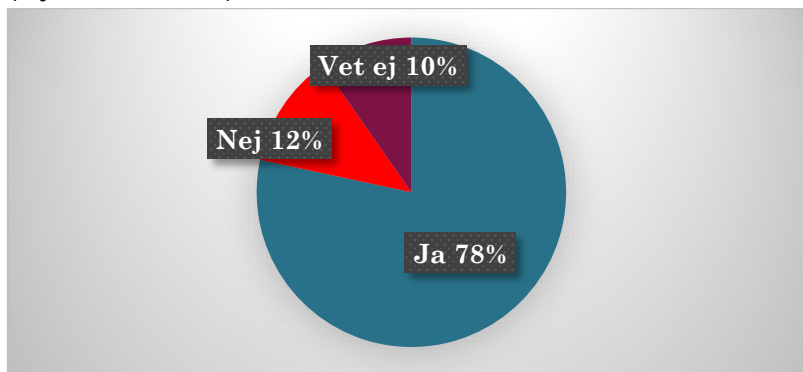
6.2 Myndighetsenkät

En enkät gick ut till 236 avropsberättigade myndigheter. Enkäten besvarades av 121 respondenter, vilket ger en svarsfrekvens på 51,3%

Syftet med enkäten var att undersöka behovet av, samt önskemål kring, tryckt litteratur och e-litteratur inom ramavtalsområdet. Vidare var syftet att ge myndigheterna möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter rörande det befintliga ramavtalet och ge generella synpunkter avseende en eventuellt kommande upphandling av ett statligt ramavtal.

Nedan följer ett urval av frågor, svar och synpunkter från enkäten:

6.2.1 Har myndigheten avropat från det statliga ramavtalet för litteratur (tryckta böcker)?

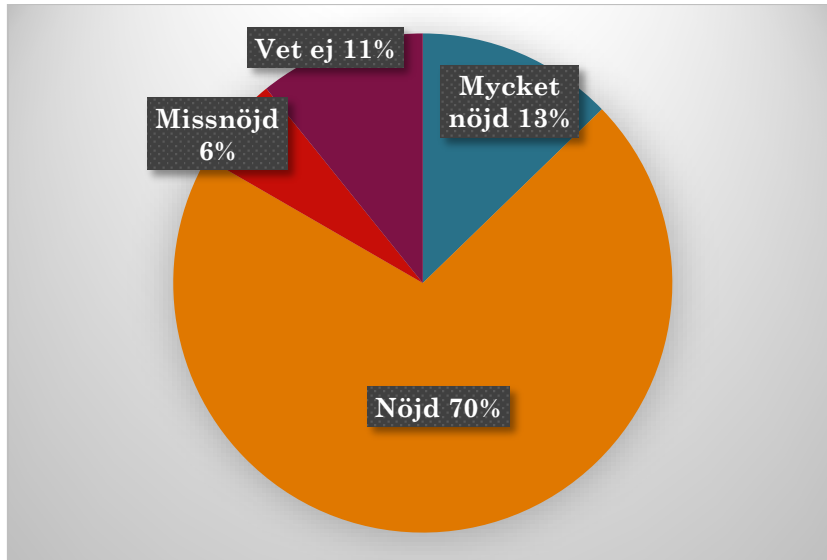

78% av respondenterna har avropat från ramavtalet för litteratur, 12% har inte avropat från ramavtalet. Den vanligaste orsaken till att respondenterna inte använt ramavtalet är att de inte haft något behov av tryckt litteratur.

Av de som svarat på enkäten är den vanligaste användaren av ramavtalet en myndighet med fler än 1.000 anställda.

6.2.2 Hur nöjda är ni med nuvarande ramavtal för litteratur?

De flesta (83%) av respondenterna är Mycket nöjda eller Nöjda med ramavtalet i litteratur.

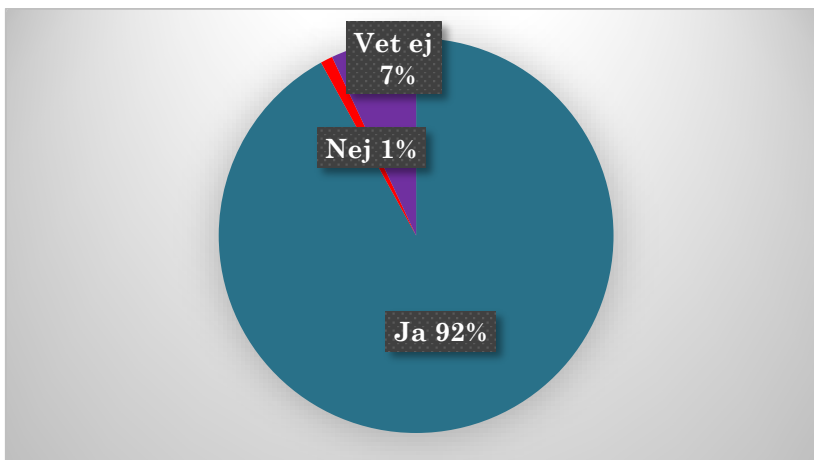

Nedan följer ett urval av synpunkter från respondenterna som framkom i enkäten rörande vad myndigheterna ansåg om ramavtalet:

- En av leverantörerna har gått över till sämre förpackningar som ibland har krävt returerna på grund av skadade böcker.
- Ibland är leveranstiderna lite väl långa. I enstaka fall får man (ibland långt) i efterhand veta att böckerna inte kan levereras.
- Vi är mycket nöjda med en leverantör som kan hantera stående order på flerbandsverk och serier och som kan få fram böcker på en mängd olika språk.
- Det finns ett brett sortiment och leveranserna fungerar oftast bra, vi har dock upplevt att en specifik ramavtalsleverantör inte fungerat lika bra med leverans, återkoppling, tider etc.
- Vi vill framhålla det mycket positiva i att en viss leverantör finns med på avtalet då de ofta anlitas när universitetets forskare och studenter behöver böcker utgivna i bland annat Sydeuropa eller Asien. En mycket bra och pålitlig leverantör, inte minst när gäller kommunikationen kring våra order.
- Bra med nationellt ramavtal för litteratur.
- Det var problem med en av huvudleverantörerna som bytte distributör av brev och paket vilket gjorde att leveranser skickades fel eller uteblev i flera fall.
- Att det är rangordnat bidrar till enklare e-handel och att det är avropsbart via e-handelssystemet.
- Leverantörerna är bra, men kanske att det hade kunnat finnas något enklare sätt att göra själva beställningarna på.
- På grund av att leveranserna har fungerat dåligt är vi inte nöjda med en av leverantörerna. Det gäller alltså inte pris eller utbudet.
- För många alternativa leverantörer.
- I stort sett nöjda, men hade gärna sett e-böcker i ramavtal.

- En del av vår verksamhet behöver ibland beställa via antikvariat eller andra leverantörer för att komma åt böcker från främst författare utanför "väst".
- Överlag är vi nöjda med både leverantörer och utbud men väldigt missnöjda med enstaka leverantörer. Missnöjet gäller främst leveranstider och support/kommunikation.

6.2.3 Planerar myndigheten att avropa från ett eventuellt kommande statligt ramavtal för litteratur i framtiden?

92% av respondenterna avser att avropa från ett eventuellt kommande statligt ramavtal för Litteratur. Endast 1% av respondenterna tänker inte avropa från ett eventuellt kommande ramavtal.

6.2.4 E-handel

Ca 65% av myndigheterna använder sig av e-handel i samband med inköp från ramavtalet. Respondenterna använder sig av e-handel enligt nedan:

Det vanligaste sättet att e-handla (55% av svaren) är att Leverantören utformar en anpassad webshop med avtalat sortiment och avtalade priser där det går att skapa varukorg som förs över till myndighetens eget e-handelssystem (Punch Out).

Det näst vanligaste sättet (17% av svaren) att e-handla är att myndigheten beskriver med fri text i ett formulär i sitt e-handelssystem vad de vill beställa.

På delad tredje plats (7% vardera av svaren) kommer att leverantören tar fram en elektronisk produktkatalog med avtalat sortiment och avtalade priser som myndigheterna kan läsa in i sitt eget e-handelssystem samt att för löpande tjänster med avtalade priser anger leverantören abonnemangsnummer eller motsvarande på fakturorna som gör att beställningar går att matcha med fakturor.

Andra sätt att e-handla är att gå via Statens servicecenter, via vanlig e-handel från leverantörens hemsida med särskild inloggning, beställning via bibliotekssystemet och FTP-server samt beställning från bibliotekssystemet till leverantörernas system via EDI.

Ca 35% av respondenterna använder sig inte av e-handel i samband med inköp från ramavtalet. Respondenterna brukar i stället beställa via mejl (46%) eller ringa till leverantören (13%). 41% av respondenterna uppgav att de använde sig av "Annat sätt". Exempel på andra sätt som angavs: Via webshop och hemsida samt via inloggning

Ett urval av önskemål rörande e-handel:

- Det vore bra om det fanns mer litteratur inom det juridiska området att avropa. Vi är kund hos Statens servicecenter så vi når de kataloger som finns via dem.
- Att leverantören kan tillhandahålla en e-bok som fungerar att lägga på en plattform som tillåter många användare som ett "vanligt" bibliotekslån.
- Att Punch Out är obligatoriskt i kommande ramavtal.
- Bättre möjligheter att beställa antikvariska böcker via upphandlad leverantör.
- Möjligheter att beställa via FTP eller likvärdig teknisk lösning som kommunicerar med bibliotekssystemet.
- Att det är rangordnat bidrar till enklare e-handel och att det är avropsbart via e-handelssystemet. Vi som myndighet kan då följa förordningen.
- Alla leverantörer har inte kunnat erbjuda webshop i avtalet, vilket har gjort att det har varit svårt att avropa från dem.
- Vi önskar återkoppling vid till exempel utgångna artiklar, problem med leveransadress, ändrad leveranstid etcetera. I nuläget har det bara varit tyst och vi behövt ta kontakt själva.
- Färre upphandlade leverantörer, inte separera juridik från annan litteratur.
- Fullt uppdaterade produktkataloger är viktigt.
- Gärna att utländsk litteratur också kan bli Punch Out.
- Kommunikation med bibliotekssystemet, via EDI eller på annat sätt, så att all hantering från vår sida kan ske i ett och samma gränssnitt.
- Bättre möjlighet att kunna beställa e-litteratur.
- I dagsläget kan vi inte använda tjänsten att bevaka böcker som är tillfälligt slut eller ännu inte utgivits via Punch Out vilket är synd då tjänsten är bra.

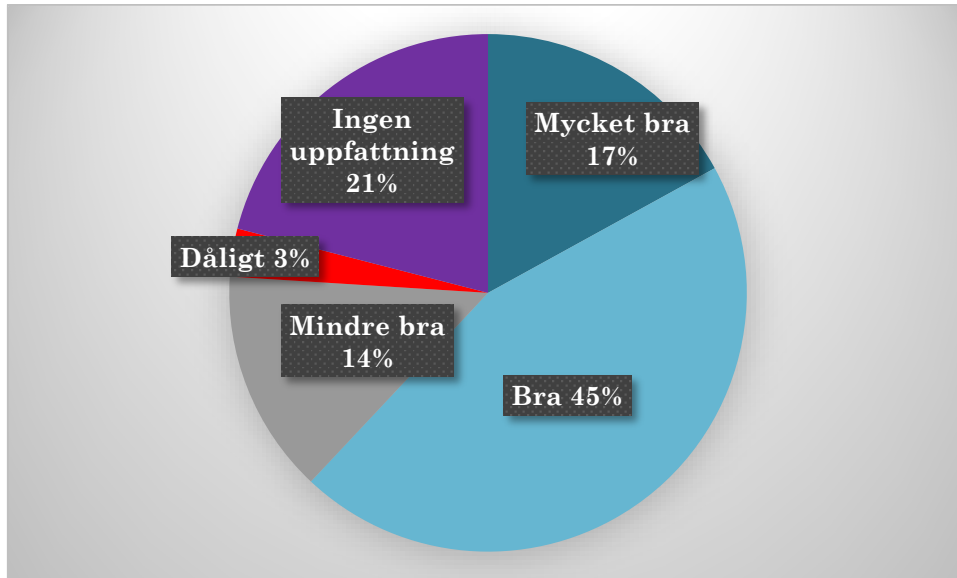
6.2.5 Har ni någon gång avropat utrustade böcker?

84% av respondenterna har aldrig avropat en utrustad bok. Av de som avropat utrustade böcker är plastning den vanligaste utrustningen. Några få har även avropat RFID-märkning.

En av de synpunkter som respondenterna hade rörande utrustade böcker:

- Mycket problematiskt att det finns ett eget avtal för utrustade böcker där man inte tar hänsyn till vilken typ av utrustning som leverantören erbjuder. Vi behöver styvplasta en hel del böcker, men en av leverantörerna erbjuder inte styvplast och nu har vi därför inte kunnat köpa styvplastade böcker alls. Det gör att de tunga böcker som bara har mjukplast slits snabbare och att de inte står bra i våra hyllor.

6.2.6 Vad anser ni om uppdelningen på nuvarande avtal?

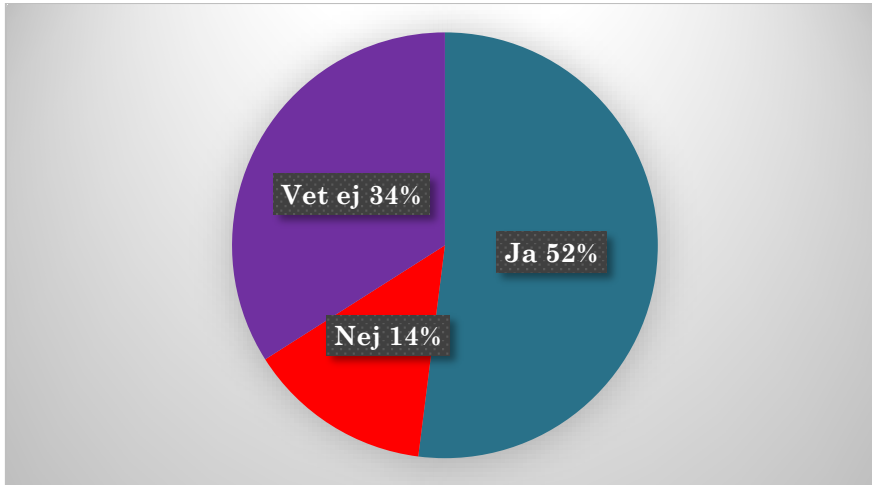

De flesta (62%) anser att nuvarande uppdelning på ramavtalet är mycket bra eller bra. En femtedel (21%) av respondenterna har ingen uppfattning om dagens uppdelning av ramavtalet.

Ett urval av synpunkter från respondenterna:

- Bättre att ha samma leverantör oavsett om man vill ha boken med extra utrustning (typ plastning) eller inte.
- Juridisk litteratur är vårt primära intresseområde.
- Vi har inga behov av att kunna särskilja mellan svensk och utländsk litteratur, och än mindre juridisk, utan önskar beställa så mycket som möjligt vid samma tillfälle.
- Vi skiljer endast på "svensk litteratur" respektive "utländsk litteratur".
- Vill ha en kategori för e-böcker också.
- Att bestämma leverantör utifrån vilken kategori litteratur i kombination med utrustningskrav är byråkratiskt och tungrovt.
- Vi använder oss gärna av samma leverantör där beställningsflödet fungerar, oavsett svensk eller utländsk litteratur.
- För oss som specialbibliotek är det allra viktigaste att det finns leverantörer på kommande avtal som kan leverera även "smalare" litteratur från många olika typer av utgivare, även kunna eftersöka och leverera sådan litteratur som ligger inte finns i den egna produktkatalogen. Denna typ av litteratur kan vara såväl svensk som utländsk.
- Uppdelningen är svår. Får ofta frågor kring bokbeställningar. Upplever att beställarna ofta missar den juridiska litteraturen.
- Uppdelningen är bra, men vi använder oss inte av tjänsten utrustning av litteratur.
- Problematiskt att ha separata avtal för utrustade böcker, när leverantörerna inte erbjuder samma typ av utrustning. Tänker särskilt på mjukplast/styvplast.

6.2.7 Vill ni kunna avropa e-litteratur från ett eventuellt kommande ramavtal?

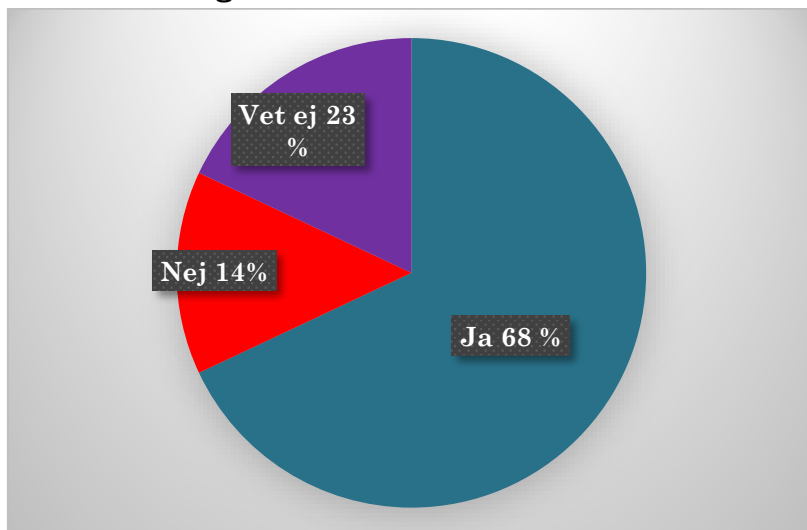

Ca hälften (52%) av respondenterna vill kunna avropa e-litteratur från ett eventuellt kommande ramavtal. En tredjedel (34%) är osäkra och 14% kommer inte att köpa e-litteratur från ett eventuellt kommande ramavtal.

Ett urval av synpunkter från respondenterna:

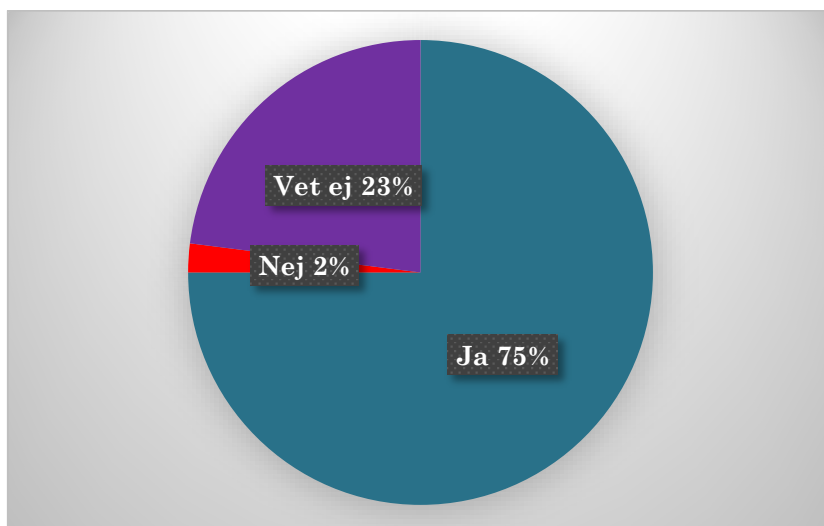
- Vi har just tecknat eget avtal med en leverantör som har juridisk e-litteratur. Det hade underlättat oerhört om Kammarkollegiet hade erbjudit ett ramavtal som vi kunnat avropa från.
- Skulle vara mycket bra om möjlighet att avropa svenska e-böcker skapades.
- Enbart intressant med e-böcker för biblioteksanvändning. Dessa är beroende av specifika plattformar med delvis unikt innehåll.
- Vi går mer och mer över till e-böcker så det vore bra.
- Helst inga paket med e-litteratur. Däremot enskilda titlar.
- Stor skillnad på DRM-skyddat och DRM-fritt material, dvs det är två olika produkter. Aggregatörer har tillgång till ett mycket begränsat utbud, då förlagen inte släpper attraktiva e-boktitlar till dessa. Vi ser att de internationella förlagen säljer unikt material vilket gör det mycket svårt att få till ett heltäckande ramavtal. Däremot hade det varit attraktivt om Kammarkollegiet hade upphandlat svenska e-böcker till akademiska bibliotek (inte skönlitteratur utan fackböcker).
- Vi har i dagsläget eget upphandlat ramavtal för e-böcker.
- Våra målgrupper är delvis externa utanför organisationen.
- Alla leverantörer har inte tillgång till samma böcker så ett avtal kan inte kopplas till en enda leverantör. Det är inte helt enkelt att upphandla e-böcker.
- Vi kommer att behöva det i framtiden men har märkt att avläsarmöjligheterna i hos några bolag är något begränsade, oftast agerar de som mellanhand för e-böcker eller att e-böckerna är dyrare än böcker.
- I dagsläget går det inte att köpa e-böcker utgivna i Sverige med licenser för bibliotek. Det skulle i så fall vara aktuellt för utländsk litteratur.
- Ja, det skulle vara bra med ett sådant ramavtal.

6.2.8 Är ni idag i behov av e-litteratur?

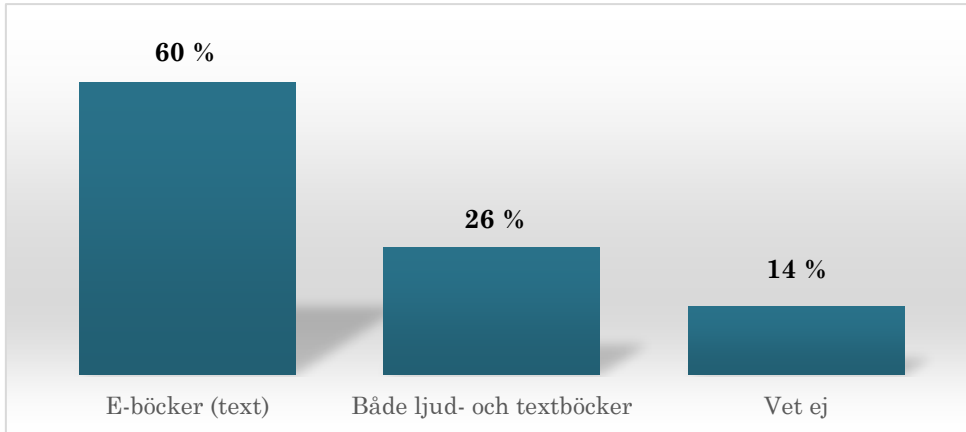
Ca två tredjedelar av respondenterna (68%) har idag behov av e-litteratur. 14% av respondenterna anger att de inte har något behov av e-litteratur och 23% vet inte om de har ett behov av e-litteratur eller ej.

6.2.9 Förväntar ni er att inom de närmsta åren vara i behov av e-litteratur?

Inom några år tror tre fjärdedelar (75%) av respondenterna att de kommer att vara i behov av e-litteratur. Det tyder på att behovet av e-litteratur antagligen kommer att öka. Andelen respondenter som inte vet om de har ett behov av e-litteratur idag är lika stor som andelen som inte vet om de i framtiden kommer att ha ett behov av e-litteratur.

6.2.9.1 Vilken typ av e-litteratur?

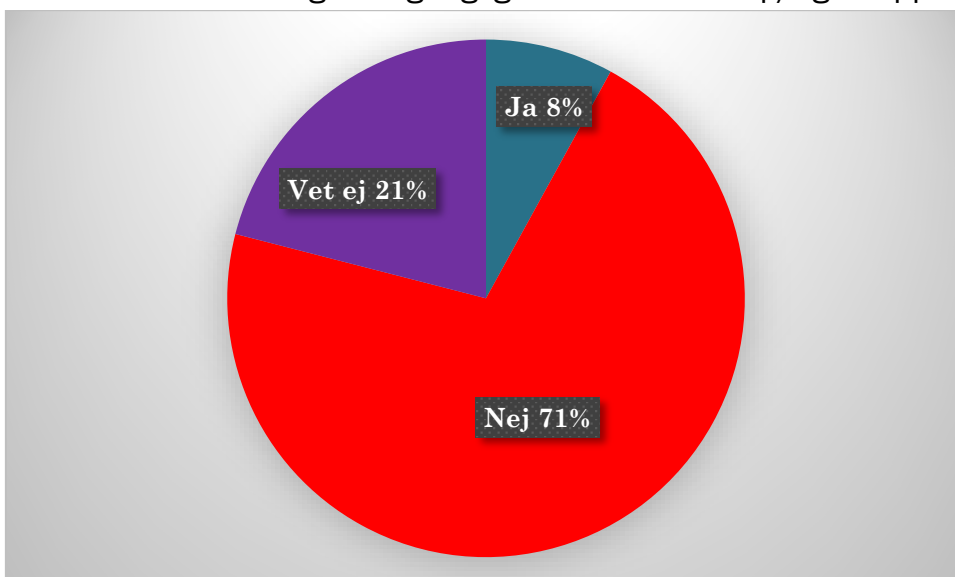

Det är främst digitala böcker som kan läsas på diverse olika enheter som efterfrågas av respondenterna.

Ett urval av synpunkter från respondenterna:

- Vi har ungefär samma budget för e-böcker som för tryckta böcker idag.
- Vi har inte undersökt vilket behov vi har av e-böcker utifrån tillgänglighetsdirektivet.
- Även e-tidskrifter och artiklar är intressant.
- I huvudsak text, men även ljud utifrån ett tillgänglighetsperspektiv.
- Vi behöver beakta tillgänglighetsperspektivet, så att e-böckerna kan bli upplästa.
- Om MTM slutar att läsa in kursböcker för tillgängligheten för talboksläsare kommer behovet av kurslitteratur som ljudböcker att öka. Annars så är det främst e-böcker som text som vi nyttjar.

6.2.10 Har ni ställt egna tillgänglighetskrav vid avrop/egna upphandlingar?

De flesta respondenterna (71%) har inte ställt egna tillgänglighetskrav vid avrop eller när de gjort egna upphandlingar.

Ett urval av synpunkter från respondenterna:

- Behov har inte funnits.
- Vi har enbart handlat litteratur i en webshop.
- Vi gör inte upphandlingar för litteratur däremot har vi krav på tillgänglighet vid våra egna upphandlingar som inte omfattar litteratur, så som databaser och digitala tjänster.

6.2.11 Vilken avropsordning föredrar ni?

Merparten av respondenterna (86%) föredrar rangordning som avropsordning. Endast 14% anser att en kombinerad avropsordning skulle vara bättre. Det fanns ingen respondent i enkäten som anser att en förnyad konkurrensutsättning är en bra avropsordning för detta ramavtal.

Ett urval av synpunkter från respondenterna:

- Vi gör få litteraturbeställningar då vi är en liten myndighet och då är rangordnat avtal minst tidskrävande för oss.
- Det ska vara enkelt och smidigt, FKU skulle inte fungera vid köp av böcker, helt otänkbart omständligt anser jag.
- Rangordning baserad på pris och leveranstid, inte svenskt/utländskt/juridiskt.
- Om vi som myndighet ska följa förordningen gynnas det av att det är enkelt att sätta upp i e-handelssystemet och kan då avropas av den verksamhet som har behov. Vi har många beställare.
- Vi beställer i stort sett bara enstaka böcker och då är rangordning att föredra.
- Om det är FKU så får inte våra "inköpare" göra detta, utan det måste då göras av någon på upphandling, mer jobb och krångligare.
- För oss fungerar rangordning bra för tryckt litteratur. (Om frågan gällde e-böcker skulle vi ev. svara annorlunda).
- Om det är FKU så måste det bli leveranskontrakt över en längre period och inte per bok.

6.2.12 Vilken typ av hållbarhetskrav skulle ni vilja att Statens inköpscentral ställer vid en eventuell ramavtalsupphandling av Litteratur?

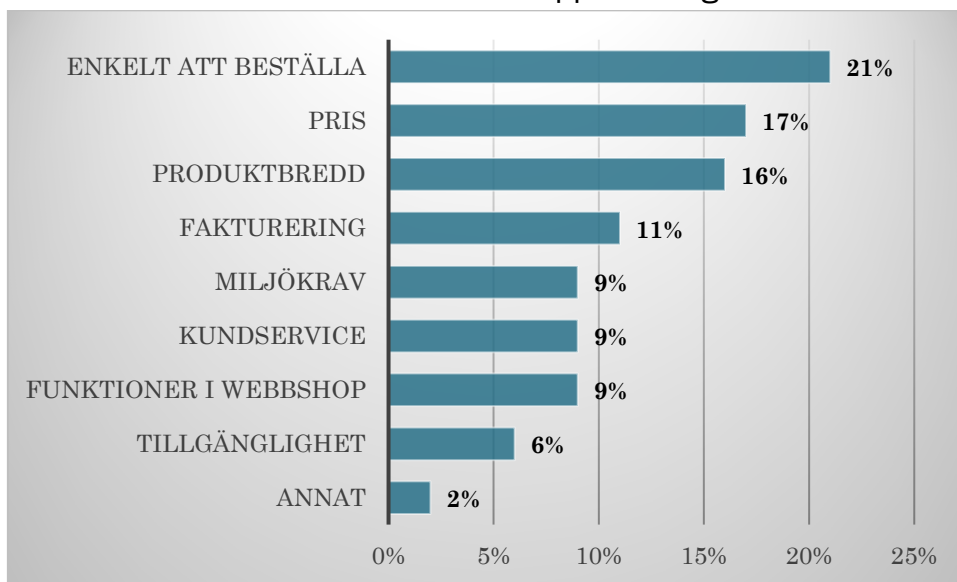
Många av respondenterna vill att Kammarkollegiet ställer miljökrav beträffande bland annat leveranser och förpackningsmaterial.

Nedan följer ett urval av respondenternas svar:

- Klimatkompenserad frakt, förpackningsmaterial som tål tuff hantering av distributörerna, fossilfritt förpackningsmaterial.
- Att leverantören har en policy och arbetar aktivt med hållbar utveckling.

- ISO9001.
- Färre delade leveranser om försändelserna ändå skickas med bara någon dags mellanrum. Minimera antalet delleveranser, om det inte innebär en mycket längre väntan.
- Krav på transporter med alternativa drivmedel, samtransporter förutom de som redan finns idag.
- Arbetsmiljökrav och krav på icke-diskriminering måste uppfyllas.
- Lagom stora och hållbara kartonger, inte för stora och tunna kartonger som går sönder under leverans.
- Dela gärna upp större leveranser. Papper i stället för plast för att vaddera / stötdämpa innehållet i kartonger.
- FSC märkta (när det gäller papper).
- Om Upphandlingsmyndigheten har kriterier inom området, så gärna dessa.
- Hållbara leveranser, hållbara förpackningar, ISO 14001 miljöledning, miljömärkning så långt det är möjligt.
- Hänsyn till vatten och miljö.
- De som förekommer i det nuvarande avtalet.
- Att den kommande lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet följs, se Genomförande av tillgänglighetsdirektivet prop. 2022/23:42.

6.2.13 Vilka krav/utvärderingskriterier anser ni vara de viktigaste som kan ställas vid en eventuellt kommande upphandling?

Det viktigaste för respondenterna är att det är enkelt att beställa därefter följer pris och produktbredd. De svar som angetts under "Annat" är Leveranstid och bredd i ämnessortimentet.

6.2.14 Övriga synpunkter

Nedan följer ett urval av de synpunkter som respondenterna angav under frågan ”Övriga synpunkter”:

- Bättre uppfyllnad av leveranstider önskas.
- Vi tycker att antalet delområden är för många och även antalet avropande leverantörer inom varje delområde är för många. Vissa leverantörer med mycket bra specialistkompetens har hamnat för långt ner i avropsordningen.
- Det vore bra att skärpa kraven på hur leverantörerna ska återkoppla på beställningar.
- Vi är angelägna om att det görs upphandlingar av litteraturavtal eftersom det är resursbesparande på nationell nivå. Biblioteken har ändå ganska lika önskemål. Humaniora och i viss mån samhällsvetenskap är våra ämnesområden, och vi får tag i huvuddelen av det vi behöver via de ramavtalsupphandlade leverantörerna.
- För oss som liten och specialiserad myndighet är det mest relevanta möjligheten att kunna finna smala titlar.
- Att leveranserna fungerar är lika viktigt som att utbudet är bra.
- Vi har väldigt olika behov av litteratur och typer av litteratur inom myndigheten, då vi består av många olika yrkeskompetenser.
- Det befintliga ramavtalet var svårt att hitta så det vore bra om det syntes bättre på avropa.se.
- Det är viktigt att leverantören täcker in hela marknaden och inte exkluderar mindre förlag i sitt sortiment.

6.2.15 Sammanfattning av myndighetsenkät

Myndigheternas behov är väldigt varierande men ändå verkar de vara i stort sett nöjda med avtalet. Det syns inte minst på att ca 78% av respondenterna använder avtalet.

Det är viktigt för myndigheterna att leveranserna fungerar och att det går att få tag på olika typer av litteratur, även litteratur av lite udda art från författare som inte har så stora upplagor. Det är även önskvärt att det går att få tag på antikvarisk litteratur.

Det ska vara lätt att avropa från ett eventuellt kommande ramavtal. Majoriteten av respondenterna anser att rangordning är det mest lämpliga när det gäller avropsordning. En förnyad konkurrensutsättning skulle fördröja beställningar och skapa onödig administration.

Behovet av tryckt litteratur kommer att finnas kvar även i framtiden, osäkerhet råder dock kring hur stor andel av marknaden som kommer att tas över av e-litteratur eller om e-litteratur kommer att komplettera den befintliga tryckta litteraturen. Det är främst e-litteratur som går att läsa på olika enheter som är intressant för myndigheterna för tillfället.

6.3 Referensgruppsmöten med myndigheter

De myndigheter som i enkäten, via avropa.se eller på annat sätt anmält intresse att medverka i referensgruppen bjöds in till ett möte på Kammarkollegiet.

Sammanlagt bjöds 236 avropsberättigade myndigheter in till referensgruppsmöte. Elva personer från totalt åtta myndigheter deltog.

Syftet med referensgruppsmötena var att, som ett komplement till enkäten, på ett fördjupat plan ge myndigheterna möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter rörande det befintliga ramavtalet och ge generella synpunkter avseende en eventuellt kommande upphandling av ett statligt ramavtal.

6.3.1 Redovisning av referensgruppsmöten

Referensgruppsdeltagarna fick möjlighet att antingen delta på ett referensgruppsmöte på plats i Kammarkollegiets lokaler eller via ett digitalt referensgruppsmöte där samtliga deltagare kopplade upp sig via länk. Inför referensgruppsmötena fick deltagarna motta en agenda med tilltänkta diskussionspunkter och frågeställningar att diskutera vid mötena. Samma agenda användes både till det fysiska mötet och det digitala mötet.

De främsta diskussionspunkterna under mötena var myndigheters inköpsmönster av litteratur, uppdelning av anbudsområden på nuvarande ramavtal, relevanta utvärderingskriterier samt e-litteratur. En kortare sammanställning av dessa diskussionspunkter redovisas nedan tillsammans med övriga synpunkter från referensgruppen.

6.3.2 Inköp av litteratur

Myndigheters behov och inköp av litteratur skiljer sig åt beroende på exempelvis myndigheters storlek, arbetsområden och vilka användarna av litteraturen är. Majoriteten av referensgruppsdeltagarna företrädde olika bibliotek hos avropande myndigheter där litteratur ofta integreras i olika interna bibliotekssystem. Större myndigheter inklusive lärosäten kan lägga flera beställningar per dag medan mindre myndigheter köper enstaka böcker vid behov.

Även de faktiska inköpen av litteratur skiljer sig åt myndigheter emellan, och ser ofta även olika ut mellan varje myndighet och leverantör. Några myndigheter beställer enbart direkt från leverantörers webshop medan andra myndigheter beställer både från webshop och via interna inköpssystem. Många myndigheter har egna inköpssystem direkt kopplade mot leverantörernas webshopar, så kallade Punch Out-lösningar. En myndighet kan ha Punch Out mot några av leverantörerna på nuvarande ramavtal medan de beställer via webshop eller ringer/mejlar orders mot andra leverantörer. Vanligast är dock att beställa direkt hos leverantörernas (ofta myndighetsanpassade) webshopar där avtalat ramavtalspris och sortiment syns, alternativt via Punch Out. Några av de bibliotek som gör beställningar kan göra inköp direkt via sina bibliotekssystem som är kopplade mot leverantörer.

De flesta myndigheterna beställer böcker utan utrustning. Om utrustade böcker köps in är det främst plastning av böcker som beställs.

6.3.3 Uppdelning av anbudsområden

Uppdelningen på nuvarande ramavtal med fem anbudsområden inom svensk och utländsk litteratur med och utan utrustning samt juridisk litteratur utan utrustning, hade referensgruppen skilda åsikter om.

Flera deltagare i referensgruppen anser att nuvarande uppdelning är krånglig med många uppdelningar och många leverantörer som är olika rangordnade i olika delområden. Det är även svårbegripligt vad med och utan utrustning innebär. Många deltagare i referensgruppen anser att det hade varit mer fördelaktigt med enbart en uppdelning om svensk, utländsk och juridisk litteratur, även om några deltagare tycker nuvarande uppdelning fungerar okej idag.

Referensgruppen ger även förslag på ett nytt anbudsområde, specialbeställningar / antikvitariska köp, som enligt flera deltagare skulle förenkla för både myndigheter och leverantörer. Det är ett område som är viktigt för samtliga i referensgruppen och skulle förenkla inköp av sådana titlar som kräver mer manuellt arbete än en beställning som går att få tag på via de normala beställningskanalerna. Exempelvis stående order-funktionen skulle kunna hamna inom ett sådant område i stället för att som idag finnas med i alla anbudsområden. Det skulle även vara accepterat med en annan prisbild och längre leveranstider inom ett sådant område. Leveranstider är alltid osäkert att ange på titlar som är svåra att komma över. Det är viktigt med det stöd och den expertis som leverantörer av specialbeställningar kan erbjuda.

6.3.4 Utvärderingskriterier

Majoriteten av referensgruppsdeltagarna anser att fler utvärderingskriterier utöver pris vore viktigt inför en eventuellt kommande upphandling av litteratur.

Leveranstid är viktig för flera myndigheter. Det ska vara både enkelt att beställa och enkelt att kunna följa upp och spåra en pågående leverans. Leverantörer bör beskriva leveransrutiner och hur de anpassar dem efter vad som levereras. Det är även betydelsefullt att kunna se orderhistorik och att leverantörer är detaljerade i sin information ut mot kund.

Det är viktigt med en språklig bredd i litteraturutbudet. Ett förslag till Kammarkollegiets projektgrupp är att titta på vilka språkområden som leverantörer kan leverera. Andra språk än svenska efterfrågas och utöver engelskan är det även de klassiska skolspråken, de nordiska språken samt minoritetsspråk.

Ett par mötesdeltagare föreslog att referensuppdrag inom ramavtalsområdet vore lämpligt, att leverantörer ska kunna visa hur de utför ett särskilt arbetsmoment.

Andra områden som nämndes av referensgruppen var kunnighet om bokbranschen och erfarenhet av att leverera till bibliotek. Exempel på sådana parametrar skulle kunna vara

hur många år de levererat till bibliotek och antal kunder. Servicenivå och specialistkompetens anser referensgruppen är viktiga urvalskriterier. Att leverantörer kan hitta svårtillgängliga titlar så att myndigheter och lärosäten inte själva behöver lägga tid på att hitta någon särskild titel. Många myndigheter har ett stort behov av detaljorienterade leverantörer. Det är betydelsefullt med en välfungerande kundtjänst och att ha en kontaktperson hos leverantören som är dedikerad myndigheten.

6.3.5 E-litteratur

Referensgruppen fick möjlighet att lämna synpunkter rörande vilket behov som finns av e-litteratur, vilken erfarenhet myndigheter har inom området och vilken form av e-litteratur som köps in per idag utanför det befintliga ramavtalet.

Den generella definitionen av digital litteratur omfattar både så kallat e-bok och ljudbok. Enligt merparten av referensgruppen är dock definitionen av digital litteratur främst en textbaserad e-bok. Några deltagare nämner att böcker publicerade i särskilda format så som EBUP och pdf inkluderas i definitionen av e-litteratur. Myndigheterna som idag använder e-litteratur köper enbart in det i textformat och främst titlar för eget ägande i all framtid. Ljudböcker och prenumerationstjänster för lyssning av böcker finns det idag inte samma behov för då de största ljudboksleverantörerna främst tillhandahåller ett skönlitterärt utbud, men det skulle kunna vara intressant på sikt.

Behovet av e-litteratur är väldigt stort och har ökat i efterfrågan, särskilt sedan pandemin. Samtliga i referensgruppen är positiva till införandet av e-litteratur på ett eventuellt kommande ramavtal. Även om inte samtliga myndigheter köper in e-litteratur per idag så hade möjligheten öppnats upp mer om det funnits på ramavtalet. Det som främst eftersöks av myndigheter är titlar med "perpetual rights", vilket innebär evig tillgång till en bok som köpts in. Det kan även vara intressant med titlar för färre antal användare, om en smal titel köps in till viss person på en myndighet men generellt önskas titlar för "unlimited users"/obegränsat antal användare. Det är viktigt att alla inom myndigheten ska kunna läsa och komma åt en titel om behov finns. Personlig inloggning för att nå en resurs är inte bra.

De myndigheter som har erfarenhet av e-litteratur handlar främst e-böcker via aggregatorer med ett stort antal förlag och titlar under sitt paraply. Då laddas köpet ej ner på egna servrar utan efter inköpet loggar myndigheten in på den plattform som boken köpts för att få tillgång till den. Ofta köper myndigheter även e-böcker direkt från förlagen i stället för via aggregatorerna. Utöver nämnda inköpsvägar finns det även flertalet andra sätt att köpa in e-böcker, exempelvis DDA och PDA vilket några i referensgruppen använt sig av. Dessa innebär förenklat att myndigheten betalar in en summa i förhand och får tillgång till ett stort sortiment med titlar. Först när en användare tittat i en bok tillräckligt ofta eller länge så köps boken in som en perpetual right och först då dras pengar för köpet.

En annan möjlighet som myndigheter använt sig av är att köpa åtkomst till ett paket med ett stort antal titlar, där titlarna dock endast är för utlåning. I sådana paket kan en viss titel plötsligt dras tillbaka och myndigheten behöver då vända sig direkt till förlaget för att köpa e-boken. Därför är det till stor fördel att köpa titlar för eget ägande direkt, i stället för

dessa paket. Dessutom innehåller paketen även många titlar som ej är intressanta för myndigheter då de ofta är intresserade av vissa specifika ämnesområden. Detta gör att paketen ofta blir ofördelaktiga att köpa åtkomst till.

Det finns ett stort behov i referensgruppen av att köpa in svenska e-böcker, men utbudet är inte så stort. Därför köper många myndigheter idag bara utländsk litteratur som e-litteratur. Det är mycket dyrare att köpa en e-bok jämfört med en fysisk bok och då särskilt om boken är köpt för obegränsat antal användare.

För referensgruppen är det viktigt med DRM-fritt material, det vill säga utan kopieringsskydd, det är dock oftast dyrare. Det är även viktigt med nedladdningsbara e-böcker. E-böcker ska kunna fungera att läsa på alla slags elektroniska enheter så som i dator, telefon och läsplatta.

För biblioteken är det viktigt att kunna köpa in e-böcker som biblioteksbesökare kan läsa på biblioteksdatorerna, så kallad "walk in-use". Det innebär att det ska fungera att läsa e-böcker som privatperson på biblioteksdatorer, att det inte enbart är för anställda och studenter.

Referensgruppen anser att det kan vara osäkert med personlig inloggning, särskilt om det finns risk för att information överförs till tredje land. De önskar i stället en single-sign on lösning.

6.3.6 Övriga synpunkter

Referensgruppsdeltagarna föredrar avropsordningen rangordning, så som på nuvarande ramavtal. Det uppfattas som alltför komplicerat med exempelvis förnyad konkurrensutsättning vid enstaka beställningar.

Gällande krav på antalet titlar som ställs i en upphandling är det viktigt med en bredd på utbudet, samtidigt som några i referensgruppen poängterar att leverantörer inte heller ska falla bort på grund av alltför höga krav på antal titlar.

Referensgruppen har blandade erfarenheter avseende hur leveranserna fungerar. För en del myndigheter fungerar leveranserna bra medan andra upplever det mer problematiskt med längre leveranstider än vad som är avtalat. Rimlig leveranstid för en titel som finns tillgänglig hos en leverantör är fem arbetsdagar. Det är viktigt att böckerna levereras med paket och ej brev även om beställningen är under två kilo, annars kan beställningen komma att hamna på ett utlämningsställe i stället för direkt hos myndigheten vilket försvårar mottagandet. Några i referensgruppen nämner att frakt bör ingå i samtliga beställningar.

Kundtjänst och service fungerar oftast bra men ett par av de befintliga leverantörerna upplevs svåra att komma i kontakt med. Även om kontaktpersoner för ramavtalen ger snabb respons får myndigheterna stundtals inte hjälp med sina ärenden via kundtjänsten.

Flera deltagare i referensgruppen tycker att det är en oroväckande utveckling att större leverantörer tillämpar alltför strikta distributionsavtal och inte vill samarbeta med mindre förlag. Det försvårar för de mindre förlagen som inte har möjlighet att samarbeta med en viss distributör och något som kan få följd effekter för hela branschen. Några av referensgruppsdeltagarna menar att enstaka titlar dock går att köpa på egen hand utanför ramavtalet om leverantörer inte kan leverera dessa. Dessutom går det att köpa in specialbeställningar på ramavtalet.

6.4 Sammanfattning av referensgruppsmöte

Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste punkterna från referensgruppsmötena:

- Överlag fungerar nuvarande ramavtal bra även om det vore önskvärt med vissa justeringar för att förbättra ett kommande ramavtal.
- Behovet av e-litteratur är för majoriteten av referensgruppen väldigt stort. Myndigheter vill främst köpa in enstaka e-böcker, för eget ägande och med obegränsat antal användare.
- Myndigheter köper idag huvudsakligen in litteratur direkt via leverantörers webshop, alternativt via Punch Out-lösningar.
- De flesta i referensgruppen anser att ett nytt anbudsområde inom specialbeställningar/antikvitariska köp vore fördelaktigt för både myndigheter och leverantörer.
- Flera deltagare i referensgruppen anser att de fem anbudsområdena på nuvarande ramavtal skapar onödigt krångel och en osäkerhet vid avrop. Det hade varit enklare om dessa enbart var uppdelade i tre anbudsområden om Svensk-, Utländsk- och Juridisk litteratur.
- Rangordning är den avropsordning som föredras inom ramavtalsområdet.
- Utbud och service är ofta viktigare än pris.
- Det är betydelsefullt med en välfungerande kundtjänst.

6.5 Studiebesök hos avropande myndigheter

Förutom referensgruppsmötena genomförde projektgruppen även två studiebesök på avropande myndigheter, Vitterhetsakademiens bibliotek på Riksantikvarieämbetet samt på Kungliga biblioteket. Syftet med studiebesöken var att få en bättre förståelse för hur avropande myndigheter arbetar kring inköp av litteratur, att få en närmre inblick i hur olika bibliotekssystem fungerar samt att få perspektiv på hur nuvarande ramavtal fungerar i praktiken. Projektgruppen ville därutöver undersöka hur inköpsförfarandet för e-litteratur ser ut och hur e-litteratur används.

Studiebesöken gav en bra inblick i hur myndigheter går till väga vid inköp av litteratur. Projektgruppen fick se hur beställningsförfarandet ser ut på plats i både leverantörers webshopar och i Punch Out-system. Vidare fick projektgruppen se hur de inköpta titlarna registreras i de interna bibliotekssystemen. Det finns flera olika bibliotekssystem som bibliotek kan använda sig av men med liknande funktioner som kan vara olika avancerade. Innan inköp av en ny titel görs letar biblioteken alltid i bibliotekssystemet om boken finns

där, sedan läggs beställningen. Förutom köp via webshop och Punch Out har ett av biblioteken även EDI kopplat till bibliotekssystemet vilket gör att det går att lägga en beställning direkt via bibliotekssystemet till leverantören. För större avropande myndigheter med flertalet beställningar per vecka till olika områden inom myndigheten, är det möjligt att förenkla fakturasystemet genom att ha flera olika inlogg/konton hos en leverantör.

Projektgruppen fick även se Libris, den nationella bibliotekskatalogen som är utvecklad av Kungliga biblioteket, med information om titlar på svenska bibliotek dit även allt fler folkbibliotek är anslutna.

Gällande e-litteratur fick projektgruppen en genomgång av hur inköpsförfarandet av digitala titlar går till och vilka sorts titlar som köps in, eller önskas köpas in. Titlar som önskas köpas in är främst e-böcker, ej ljudböcker. Det är viktigare med enstaka inköp av e-böcker och med större urval, än av olika databaser med böcker som inte köps in för eget ägande. Det är viktigt att titlarna kan laddas ner med "unlimited access" så att de finns tillgängliga för flera användare på en myndighet, eller laddas ner som en resurs i bibliotekens katalog som går att komma åt. Det är fördelaktigt om kostnaden ligger i själva inköpet av en titel och inte faktureras i ett senare skede, vilket kan ske i olika varianter gällande inköp av e-litteratur. Det finns många olika leverantörer och tillvägagångssätt att köpa e-litteratur och projektgruppen fick under ett av studiebesöken se hur inköp genom en aggregator går till, där de flesta av myndighetens inköp av e-litteratur görs.

7 Marknadsundersökning

7.1 Inledning

För att kartlägga marknadens utbud inom det aktuella ramavtalsområdet och samla in och analysera synpunkter på det befintliga ramavtalet har det i förstudien genomförts dels en enkätundersökning riktad till både befintliga ramavtalsleverantörer samt andra leverantörer på marknaden inom litteratur, dels möten med nuvarande ramavtalsleverantörer samt därutöver potentiella leverantörer.

7.2 Marknaden

Det befintliga ramavtalet för Litteratur omfattar enbart tryckt litteratur. Den svenska marknaden för tryckt litteratur domineras av ett fåtal större svenska leverantörer. Utöver dessa finns även ett antal mindre leverantörer som ofta specialiserat sig inom ett särskilt område, exempelvis juridisk litteratur eller utländsk litteratur. Utöver svenska leverantörer består marknaden även av utländska leverantörer som kompletterar de svenska leverantörerna med att tillhandahålla exempelvis utländska titlar som kan vara svåra att få tag på. Marknaden för tryckt litteratur består av företag i alla storlekar, allt ifrån små lokala bokhandlare till stora nätbokhandlare.

Under denna förstudie har projektgruppen även undersökt marknaden för digital litteratur av olika slag då utbudet och efterfrågan av digital litteratur har ökat. Marknaden kan i stort delas upp i antingen e-böcker eller ljudböcker. E-böcker säljs ofta som enskilda titlar, med olika typer av licenser som anger hur många användare köpet tillåter. Exempelvis köp till en eller flera användare alternativt obegränsad tillgång, så kallat "unlimited access". E-böcker som säljs på detta vis kommer oftast från ett fåtal större aggregatorer som har flera olika förlag knutna till sig. Aggregatorerna erbjuder ofta även olika upplägg av försäljning av enstaka titlar genom exempelvis DDA/PDA alternativt EBA.

Dessutom kan enstaka e-böcker köpas direkt från förlagen eller från större leverantörer som förutom tryckt litteratur även har e-böcker i sitt sortiment. Dessa e-böcker köps av beställaren enbart till en enskild användare. Utöver dessa sätt finns det flera andra vägar att köpa e-böcker genom olika paketlösningar. Det finns exempelvis olika former av lån, oftast större paket med flertalet titlar där e-böcker lånas en viss period men som aldrig ägs av mottagaren.

Avseende ljudböcker är det tre större aktörer som idag dominerar den svenska marknaden. Marknaden har vuxit markant de senaste åren. Ljudboksleverantörerna tillhandahåller olika abonnemangsformer vid lyssning som ofta räknas per antal timmars lyssnande under en månad.

Svensk bokförsäljning, både tryckt och digital litteratur, omsätter årligen cirka fem miljarder kronor.

7.3 Leverantörsenkät

En enkät publicerades på Avropa. Information om enkäten gick ut till samtliga befintliga ramavtalsleverantörer samt tre större leverantörer inom området e-litteratur, totalt åtta leverantörer på marknaden. Enkäten besvarades av fem respondenter vilket ger en svarsfrekvens på 62,5%.

Syftet med enkäten var att undersöka det utbud (inklusive e-litteratur) som kan erbjudas på marknaden inom ramavtalsområdet litteratur. Vidare var syftet att ge leverantörer möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter rörande det befintliga ramavtalet och ge generella synpunkter avseende en eventuellt kommande upphandling av ett statligt ramavtal.

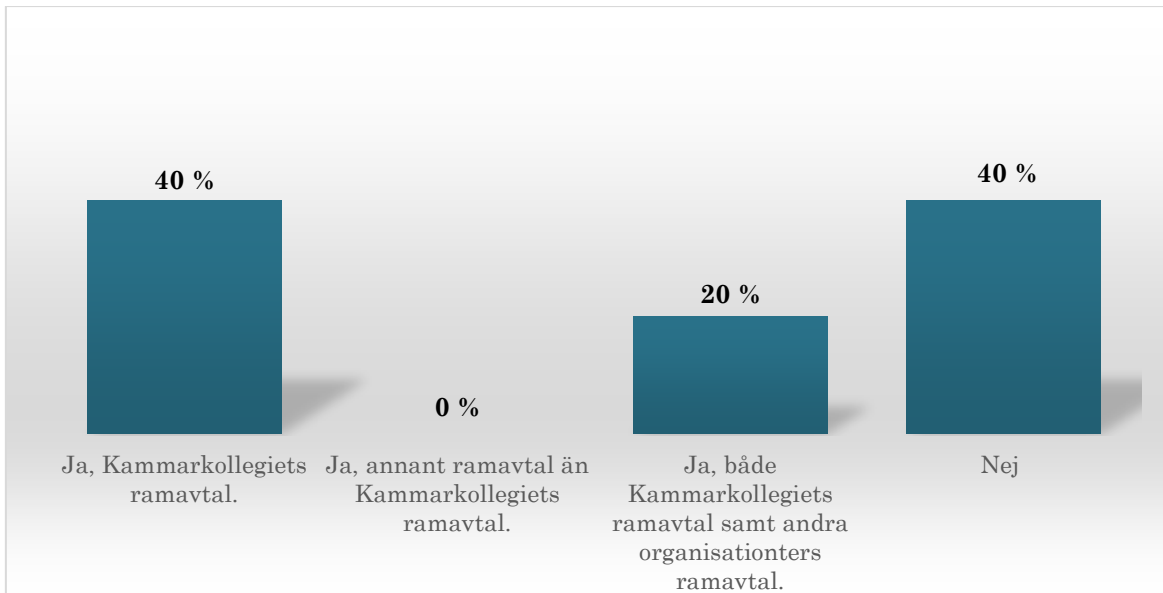
7.3.1 Redovisning av leverantörsenkät

Trots att litteratur är ett relativt litet ramavtalsområde med få leverantörer var antalet respondenter något färre än förväntat. Då det dock var både befintliga leverantörer samt leverantörer inom e-litteratur som besvarade enkäten går det ändå att dra vissa slutsatser från leverantörsenkäten.

Enkäten berörde frågeställningar beträffande både tryckt litteratur och e-litteratur. Om en besvarande leverantör endast verkar inom det ena området utformades enkäten så att enbart frågorna inom antingen tryckt litteratur och e-litteratur kunde besvaras. Om en besvarande leverantör däremot har försäljning av både tryckt litteratur och e-litteratur kunde enkätens samtliga frågor besvaras.

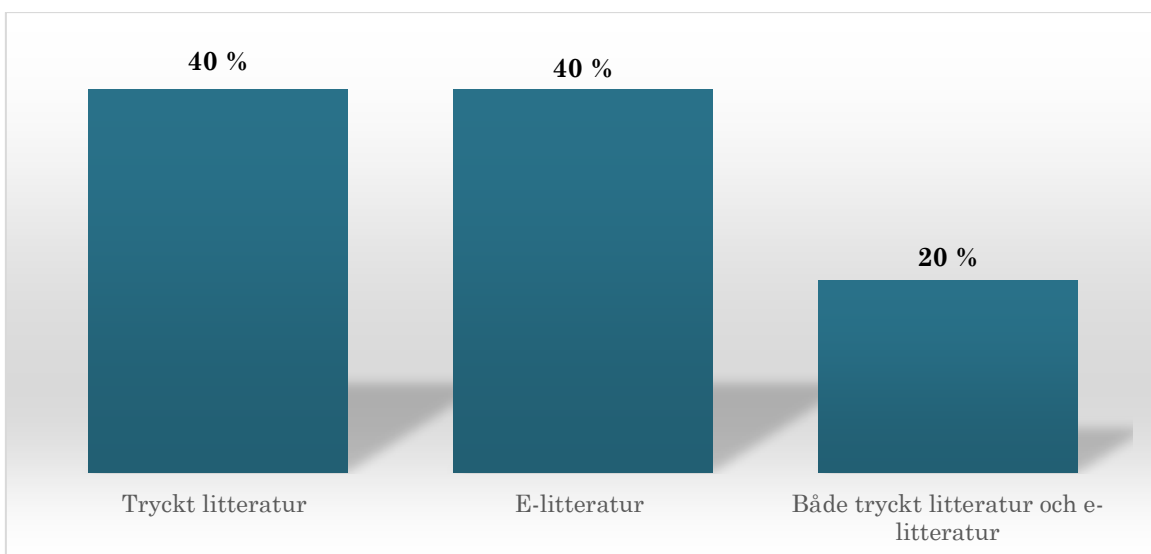
Nedan följer en kortare redovisning av ett urval av frågor och svar från leverantörsenkäten.

7.3.2 Är ni för närvarande leverantör på något ramavtal för litteratur?

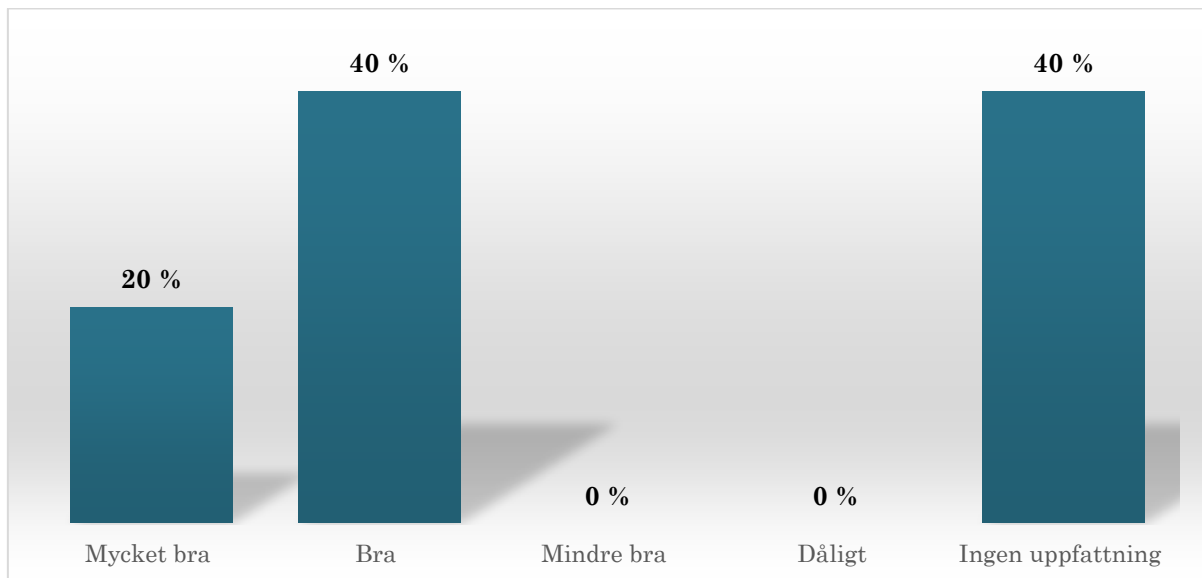
Tre av fem respondenter svarade att de är leverantörer på befintligt ramavtal i litteratur medan två leverantörer inte alls är ramavtalsleverantörer idag. Detta resultat visar på en viss bredd i kommande enkätsvar från både leverantörer med erfarenhet samt leverantörer som inte är ramavtalsleverantörer.

7.3.3 Inom vilka produktområden erbjuder ni varor och tjänster?

Två av respondenterna är enbart leverantörer av tryckt litteratur, två av respondenterna levererar enbart e-litteratur och en av respondenterna har både tryckt litteratur samt e-litteratur. Resultatet av enkäten omfattar därmed båda områdena.

7.3.4 Vad anser ni om uppdelningen på Kammarkollegiets nuvarande ramavtal?

Tre leverantörer av fem anser att uppdelningen på Kammarkollegiets nuvarande ramavtal av litteratur är Mycket bra eller Bra. Två respondenter har ingen uppfattning om nuvarande uppdelning.

7.3.5 Marknaden för tryckt litteratur

Nedan följer ett urval av leverantörernas svar rörande hur marknaden för tryckt litteratur ser ut samt hur marknaden för den tryckta litteraturen kommer förändras de närmsta åren:

- Marknaden för tryckt litteratur är relativt konstant.
- Marknaden för tryckt litteratur är stabil.
- Marknaden väntas fortsatt vara konstant eller möjligen stagnera något. Vi kommer se en förskjutning till och tillväxt av digitala alternativ.
- En respondent tror inte att det kommer vara några större förändringar kommande år.
- En respondent anser att närmsta åren framåt kommer marknaden för tryckt litteratur vara nedåtgående med mycket som kompletteras/ersätts av elektronisk litteratur.

7.3.6 Titlar till försäljning i sortimentet och antal språk att erbjuda titlar för tryckt litteratur

Två av respondenterna besvarade frågan gällande ungefär hur många titlar de har till försäljning i deras sortiment för tryckt litteratur. Den ena leverantören angav 10 miljoner och den andre 13 miljoner.

Det var även två av respondenterna som besvarade frågan om hur många språk de kan erbjuda tryckt litteratur. Båda angav det högsta svarsalternativet, att de har möjlighet att erbjuda tryckt litteratur på elva språk eller fler.

7.3.7 Marknaden för e-litteratur

Nedan följer några av respondenternas kommentarer rörande marknaden för e-litteratur och hur den kommer förändras de närmsta åren:

- En växande marknad generellt.
- En svagt växande marknad för e-böcker.
- För e-böcker är det ganska stillastående medan det för ljudböcker är uppåtgående med fler böcker som lyssnas på än läses.
- Svenska marknaden för ljudböcker är mogen i jämförelse med många andra europeiska länder.

7.3.8 Inköp av e-litteratur

På följande sätt kan myndigheter göra inköp av e-litteratur enligt svar från respondenterna:

- Myndigheter kan köpa enstaka e-böcker.
- Myndigheter kan ha ett abonnemang på samlingar.
- Myndigheter kan skaffa en prenumeration hos leverantören.
- Myndigheter kan köpa presentkort (på abonnemangstjänst) och ge anställda.
- Det finns ett par andra inköpsmodeller – EBA och DDA.

Respondenterna svarar att de format som de tillhandahåller e-litteratur är: som e-bok, ljudbok, pdf samt EPUB.

7.3.9 Uppgifter som registreras vid köp av e-litteratur

De uppgifter som leverantörerna i enkäten nämner kan komma att registreras vid köp av e-litteratur är som följer:

- Namn/Användarnamn.
- Organisationens kundnummer.
- Kontokortsnummer.
- Mejladress, för kommunikation och vid inloggning.

7.3.10 Övriga synpunkter från leverantörsenkäten

Nedan följer en lista över synpunkter inom olika områden som lyfts av leverantörer i enkäten:

- En respondent anger att tillgänglighetsdirektivet omfattar e-böcker (ej ljudböcker) och det är förlagen som producerar e-böcker. Därför är det förlagen som är ansvariga för att e-böckerna görs på ett sätt som uppfyller tillgänglighetsdirektivet. Leverantörerna i sin tur blir skyldiga att tillgängliggöra böckerna på ett sätt som uppfyller tillgänglighetsdirektivet och de behöver ha kommunikation med förlag som levererar böcker till dem. På så sätt följer leverantörer utvecklingen och gör det som krävs för att e-böcker ska uppnå tillgänglighetskraven. Dock är det många olika förlag som levererar böcker vilket också medför att förlag har olika sätt att hantera dessa frågor.
- Rörande informationssäkerhet och hur leverantörer skyddar mottagarna från skadlig programvara svarar en respondent att det är länkar som skickas från en leverantör till köparen. Länkar som mottas vid köp av en enstaka e-bok är verifierade. En annan respondent svarar att de har omfattande säkerhetsrutiner.
- Samtliga leverantörer av e-litteratur som besvarat enkäten anger att de kan erbjuda e-litteratur på ett spann mellan 10-30 olika språk och erbjuder titlar på ett spann mellan 800 000-3 800 000 titlar, på olika språk.
- Samtliga leverantörer av e-litteratur som besvarat enkäten anger att de tillhandahåller läsning och lyssning off-line av e-litteratur.
- Majoriteten av respondenterna anger att sättet de skulle vilja tillämpa e-handel mot köpare i offentlig sektor är genom att utforma en anpassad webshop. Webshopen ska ha avtalat sortiment och avtalade priser där avropande myndighet kan skapa en varukorg som förs över till myndighetens eget e-handelssystem (Punch Out).
- Tre respondenter anger att de har kollektivavtal för sina anställda medan två av respondenterna ej har det. Fyra respondenter av fem anser att det är behövt att ställa arbetsrättsliga villkor i upphandlingen baserade på kollektivavtal.

7.3.11 Sammanfattning av leverantörsenkät

Leverantörsenkäten innehöll frågor avseende både tryckt litteratur och e-litteratur. Enkäten besvarades av totalt fem leverantörer varav tre är befintliga ramavtalsleverantörer. Tre av leverantörerna som besvarade enkäten tillhandahåller e-litteratur. Majoriteten av respondenterna anger att de är Mycket nöjda eller Nöjda med uppdelning av anbudsområden på nuvarande ramavtal medan övriga inte hade några synpunkter.

Den tryckta litteraturen är relativt konstant och stabil medan e-litteratursmarknaden växer. Leverantörer kan erbjuda flera olika vägar för inköp av e-litteratur, exempelvis köp

av enstaka e-böcker eller prenumerationstjänster för främst ljudböcker. Samtliga leverantörer av e-litteratur tillhandahåller läsning och lyssning off-line. Leverantörerna menar att de som bör förhålla sig till tillgänglighetskrav på e-litteratur främst är förlagen medan leverantörerna enbart ska möjliggöra för alla olika format och standarder.

En knapp majoritet av leverantörerna har kollektivavtal för sina anställda. Fyra av fem leverantörer anser dock att det är behövligt att ställa krav på arbetsrättsliga villkor i en eventuellt kommande upphandling.

7.4 Möte med leverantörer

7.4.1 Om leverantörsmöten

Projektgruppen genomförde möten med samtliga fem befintliga ramavtalsleverantörer av litteratur samt ett möte med en leverantör inom e-litteratur. Syftet med mötena var att få ta del av leverantörernas erfarenheter och synpunkter beträffande det befintliga ramavtalet samt att få en bild av marknaden, utveckling och trender samt svårigheter inom branschen. Mötesagendan för befintliga ramavtalsleverantörer innehöll frågeställningar kring både tryckt litteratur och e-litteratur. Varje möte har ägt rum separat mellan Kammarkollegiet och respektive leverantör, antingen på plats i Kammarkollegiets lokaler alternativt på distans via Skype.

Nedan följer en kort sammanfattning av dessa frågeställningar och vad som framkom vid mötena.

7.4.2 Marknaden

Flera leverantörer nämner att konkurrensen för leverantörer inom tryckt litteratur ser ut ungefär som på nuvarande ramavtal med två större aktörer samt tre mindre aktörer inom olika områden. Gällande e-litteratur ser marknaden lite annorlunda ut med större aggregatorer som dominerande leverantörer av e-böcker och tre större leverantörer som dominerar ljudboksmarknaden. Majoriteten av leverantörerna på det befintliga ramavtalet tillhandahåller någon form av e-litteratur, antingen som aggregator eller försäljning av enstaka titel till enskild användare.

7.4.3 E-litteratur

Då projektgruppen i denna förstudie undersökte marknaden för digital litteratur närmre innehöll samtliga mötesagendor även frågor om e-litteratur. Under leverantörsmötena framkom att flera leverantörer erbjuder någon form av e-litteratur i sitt utbud. Exempel på utbud som leverantörerna tillhandahåller är köp av enstaka e-böcker för eget ägande/åt enskild användare eller köp av enstaka ljudbok för eget ägande. Det finns även aggregatorer som inkluderar ett stort utbud av e-böcker för möjlighet till flera samtida användare. Utöver dessa finns det även leverantörer som tillhandahåller prenumerationstjänster av ljudböcker.

Ljudboksmarknaden är en växande marknad som ett fåtal större aktörer varit med och skapat senaste åren och som nu växer sig allt större, även utanför Sverige. Leverantörerna erbjuder tjänsten genom olika abonnemangsformer för lyssning av ljudböcker. Utbudet kan även inkludera e-böcker i text men det användarna främst vill är att lyssna på litteraturen i dessa tjänster. Tjänsterna inkluderar inte köp av enstaka böcker utan användarna får tillgång till samtliga titlar i sortimentet under sin prenumerationstid.

Abonnemangen kan se olika ut, ofta betalar användaren ett fast belopp per månad för ett visst antal timmars användning av tjänsten. Denna betalning brukar täcka behovet för hela månaden. Skulle den fasta avgiften inte täcka behovet går det att köpa till fler timmars lyssning. Det finns ett stort antal titlar i leverantörernas sortiment för kunder att välja på att lyssna. Det är främst böcker inom det skönlitterära området.

Flera leverantörer erbjuder köp av enstaka e-böcker och ljudböcker för endast en användare, det är ofta inom ett stort skönlitterärt utbud. Utöver de enskilda köpen finns även leverantörer som fungerar som stora plattformar med åtskilliga förlag knutna till sig, så kallade aggregatorer. Aggregatorerna erbjuder ett stort utbud av e-böcker och säljer främst enstaka titlar men även via andra lösningar så som EBA, DDA eller PDA.

Det är ovanligt med rabatt på e-böcker. E-böcker har även en annan betydligt högre prisbild än den tryckta litteraturen, det gäller särskilt för de titlar som har licens för obegränsad tillgång för all framtid, ”unlimited access”. Det framkom en synpunkt om att Kammarkollegiet bör vara specifika med vilken typ av licens som menas i en eventuellt kommande upphandling som inkluderar e-litteratur.

7.4.4 Prissättning i branschen

Under leverantörsmötena redogjordes för de två modeller som branschen använder sig av för prissättning av litteratur, F-pris och L-pris.

Den ena är den modell som används i Sverige och som baseras på förlagspris, så kallat F-pris. Förlaget sätter ett pris som de säljer boken till leverantörer för. Priset ska täcka deras kostnader och vinstmarginal inklusive arvodet till författaren. Leverantörer kan dock förhandla sig till en rabatt på F-priset särskilt om det är fråga om väldigt stora beställningar. Leverantörerna gör sedan ett påslag på priset ut mot kund på en viss procent.

Den andra modellen är för böcker utgivna utomlands och kallas för Recommended retail price eller Recommended list price som på svenska blir listpris eller L-pris. Förlaget rekommenderar det pris som återförsäljarna bör sälja boken för, och så får återförsäljarna eventuellt rabatt på det priset. Det finns alltid en transparens i både F-priser och L-priser då dessa priser är officiella.

Ett par leverantörer anger att det är viktigt att samtliga anbud i en eventuellt kommande upphandling utvärderas på samma grund, genom samma prismodell, så att inte F-priser och L-priser blandas.

7.4.5 Synpunkter på nuvarande ramavtal

Samtliga synpunkter rörande nuvarande ramavtal är sammanfattade utifrån mötena med de fem befintliga ramavtalsleverantörerna.

Åsikter rörande nuvarande uppdelning av anbudsområden skiljer sig åt leverantörerna emellan. För ett fåtal leverantörer fungerar uppdelningen bra som det är idag medan ett flertal leverantörer anser att det vore bättre med enbart en indelning av Svensk-, Utländsk- och Juridisk litteratur, och då hade utrustningen kunnat köpas vid sidan av. Det blir krångligare för både myndigheter som beställer och för leverantörernas inrapportering av exempelvis statistik med alltför många anbudsområden.

Majoriteten av leverantörerna anser att antal ramavtalsleverantörer per anbudsområde fungerar bra på nuvarande ramavtal. Det bör inte vara för många ramavtalsleverantörer då de lägst rangordnade riskerar att få för få affärer samtidigt vara en viss konkurrens.

Majoriteten av ramavtalsleverantörerna föredrar nuvarande avropsordning, rangordning, och anser att det vore alldeles för tidskrävande och krångligt med förnyad konkurrensutsättning vid köp av enstaka titlar. En leverantör hade föredragit förnyad konkurrensutsättning och en annan leverantör nämner möjligheten om förnyad konkurrensutsättning som i så fall skulle kunna ske vid ett fåtal tillfällen per år. Då inkommer de som avropar med en lista på aktuella titlar under en viss tidsperioden, vilket medför ett större arbete för leverantören endast vid ett fåtal tillfällen per år.

Gällande antalet titlar som kravställt har många leverantörer synpunkter om att mängden titlar kanske inte är så relevant, det är svårt då ingen leverantör har titlarna lagerställda. Det viktiga är möjligheten att kunna anskaffa titlarna samt kvaliteten på titlarna, exempelvis kan det vara formuleringar om antal språkområden som finns att tillgå för en större bredd och djup. Samtliga ramavtalsleverantörer kan tillhandahålla antalet, på nuvarande avtal, kravställda titlar, och många med väldigt god marginal.

Leveranstidskraven är överlag rimliga på nuvarande ramavtal enligt ramavtalsleverantörerna. Några leverantörerna nämner att när det gäller titlar som är svåra för leverantörerna att få tag på kan leveranstiderna vara väldigt svåra att uppfylla.

Även print-on-demand-titlar har oftast längre leveranstid jämfört med det som redan finns i lager. Flera leverantörer tillhandahåller print-on-demand som dock kan variera väldigt i kvalitet, därför används dessa oftast i sista hand om leverantör inte kan få tag på titel på andra vägar. Orsaker till print-on-demand kan vara att boken är slut i lager alternativt att boken inte längre trycks i någon upplaga.

Både pandemin och Brexit har varit mycket försvårande för leverantörerna under nuvarande ramavtal. Tryckt litteratur har varit svårt att få tag på och leveranser har försenats. Leverantörer har fått ändra hela sitt leveransupplägg på grund av Brexit. Världsläget i stort har gjort att priserna från förlagen gentemot leverantörerna har ökat.

7.4.6 Inför en kommande upphandling

Kammarkollegiet bör ställa rimliga krav gällande packning, emballage och frakt eftersom det är väldigt kostnadsdrivande för leverantörer. Några leverantörer kom med synpunkter om att uppmuntra beställare att lägga större orders per beställningstillfälle, till exempel genom att alltid betala frakt vid beställningar under ett visst belopp. Samfrakt ger större nytta för miljön än miljövänlig frakt nämner en leverantör exempelvis. Det är även viktigt att Kammarkollegiet behåller skrivningen om leverans till kund med adress inom en organisation då paket ej ska gå till privatpersoner eftersom leverantörerna får dyra påslag om ingen hämtar ut order hos ombud.

En leverantör anger att det på nuvarande ramavtal finns en krånglig skrivning avseende specialbeställningar och prissättningen av dessa böcker. Idag är det algoritmer som styr prissättningen på litteratur och då fungerar inte denna skrivning.

Som utvärderingskriterier utöver pris nämns från flera leverantörer en hög servicenivå, snabba leveranstider, välfungerande kundtjänst och hur snabbt en kund får återkoppling i sitt ärende, erfarenhet av marknaden och medarbetares erfarenhet.

Flera leverantörer nämner att det är bra att skicka ut en extern remiss om det blir en ny upphandling.

Det kan bli väldigt kostsamt för leverantörer att göra anpassningar mot ett ramavtal om de ej är rangordnade etta då det inte är möjligt att få tillbaka de investeringar som görs enbart för ramavtalet. Det beror på att den som är rangordnad etta tar majoriteten av affärerna på ramavtalet.

Ljudboksleverantörer kan vara väldigt flexibla med sitt upplägg mot kunder inom offentlig sektor.

7.4.7 Sammanfattning av leverantörsmöten

Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste punkterna från leverantörsmötena:

- Leverantörsmöten genomfördes med samtliga fem ramavtalsleverantörer samt en leverantör inom e-litteratur.
- Marknaden för e-litteratur växer, både för e-böcker och även för ljudböcker genom olika prenumerationstjänster.
- Flera av de befintliga ramavtalsleverantörerna för tryckt litteratur kan även erbjuda någon form av e-litteratur.
- Prissättning i branschen utgår från så kallade F-priser och L-priser
- Flera leverantörer anser att anbudsområden om endast Svensk-, Utländsk- och Juridisk litteratur vore att föredra istället för nuvarande uppdelning om fem anbudsområden.
- Majoriteten av leverantörerna föredrar ett rangordnat avtal.
- Leveranstidkraven på nuvarande ramavtal är rimliga på det stora hela men för kort för svåråtkomliga titlar.
- Pandemin och Brexit har haft en stor påverkan på bokbranschen.

7.5 Möte med branschorganisationer

7.5.1 Om branschorganisationerna

Projektgruppen träffade under förstudien två branschorganisationer, Svenska förläggareföreningen samt Svenska bokhandlareföreningen.

Svenska förläggareföreningen som ägs av sina medlemmar fyller 180 år i år och är de svenska bokförlagens branschorganisation. Organisationen har 65 medlemmar, både stora och små förlag, och företräder ca 70% av den samlade omsättningen för samtliga förlag i branschen. Det är främst allmänutgivande bokförlag som omfattar skönlitteratur, facklitteratur samt barn- och ungdomsböcker. Det finns en viss tröskel för att kunna bli medlem, det ska vara professionella bokförlag där huvuddelen av verksamheten ska vara förlagsverksamhet. Svenska förläggareföreningen har haft olika uppdrag genom åren men är idag en branschorganisation som arbetar för bokförlagens bästa genom att exempelvis driva påverkan i olika områden, jobba med branschfrågor och lagstiftningsfrågor, är remissinstans, men innefattar även specifik medlemservice så som juridisk rådgivning, att stötta medlemmar i hållbarhetsfrågor samt att de försöker vara en plattform för diskussion i branschen. De har en bred målgrupp och vill nå samtliga roller på ett förlag, inte enbart styrelse och ledning.

Svenska bokhandlareföreningen bildades år 1893 och har ca 250 medlemmar. För att kunna bli medlem måste verksamheten innefatta att driva bokhandel i butik, så samtliga medlemmar har en lokal där de säljer böcker. Medlemmar är allt ifrån stora bokhandlarkedjor till enskilda handlare ute i landet. Medlemmar får hjälp med exempelvis information och marknadsföring, och föreningen har dessutom själva upphandlat ett gemensamt fraktavtal som många av de mindre medlemmarna använder. Avtalet inkluderar fraktväg både från förlag till bokhandel/butik samt från bokhandel ut till kund i de fall verksamheten även innefattar näthandel. Utöver att stötta sina medlemmar inkluderar Svenska bokhandlareföreningens uppdrag även t ex att arbeta för livskraft i bokhandeln, att genom olika initiativ få fler barn att läsa och långsiktigt främja barns läsning samt arbeta med BBKI, bokbranschens klimatinitiativ.

Mellan de två branschorganisationerna sker ett samarbete kallat Bokförsäljningsstatistiken, vilket är den största och mest detaljerade datainsamling som görs i Sverige rörande bokförsäljning. Insamling av data sker både för tryckt litteratur samt e-litteratur där bokhandlare, näthandlare, daglighandel och även streamingtjänster rapporterar in all sin försäljning på ISBN-nivå i samarbete med Bokinfo. All försäljning är inkluderad, så även det som säljs av leverantörer på ramavtalet mot myndigheter och det offentliga i övrigt.

7.5.2 Mötets viktigaste frågor

Bokbranschen är en liten bransch storleksmässigt med stora dominerande aktörer gällande både förlag och leverantörer. Det är branschen självt som i mångt och mycket investerat i branschen, samtidigt som det är stor konkurrens på marknaden bland mindre aktörer. Det finns inte så många internationella aktörer på marknaden men många av de svenska aktörerna finns även på andra marknader så som de största streamingtjänsterna som fått den totala marknaden att växa. Bokbranschen konkurrerar främst med annan typ av underhållning, så en konkurrens om människors tid.

Det är fri prissättning med hård konkurrens, de stora aktörerna har fördelar med exempelvis stora volymer och kan därför förhandla bättre priser från förlagen. Även konkurrens från bokhandlare med enbart näthandel pressar ständigt priser på marknaden. E-handeln ökade under pandemin och idag har många bokhandlare även näthandel som ett komplement till sin fysiska butik. Statistiken har landat i en svensk bokförsäljning om cirka 5 miljarder årligen i omsättning, vilket dock är ett relativt lågt belopp vid jämförelse med exempelvis Norge som har samma belopp men med cirka hälften så många invånare som i Sverige. Generellt är böcker billigare i Sverige än på marknader i utlandet.

Ljudboken har drivit tillväxt i marknaden vilket till stor del varit positivt då digitala tjänster öppnar upp så fler får tillgång till böcker, samtidigt som det även medför konsekvenser. Exempelvis är det område som vuxit mest inom ljudböcker främst spänning och den lättare litteraturen medan kvalitetslitteraturen försvinner alltmer. Det är även så att den tryckta litteraturen genererar mer i vinst, vilket gjort att både författare och förlag får det svårt med den digitala försäljningen. Samtidigt vill de ej missa att hänga med på den digitala tillväxten. Detta har gjort marknaden skör.

Branschorganisationerna menar att det är viktigt med en bredd av leverantörer och en bredd i antal titlar för en mångfald av potentiella förlag på ett eventuellt kommande ramavtal. Vid krav om utrustade böcker skulle det kunna begränsa antalet aktörer som skulle kunna lämna anbud.

En av branschorganisationerna poängterar att det är viktigt att kunna följa statistik för titlar som köps in för statliga medel. Branschorganisationen vill kunna utreda hur stor del av titlarna som tillhör den allmänna marknaden och hur stor del som ligger vid sidan av, exempelvis vad som köps av statliga myndigheter. Ett önskemål som Kammarkollegiet fick av branschorganisationen var om möjlighet finns till ökad statistikinhämtning på ett eventuellt kommande ramavtal, för att kunna följa vilka titlar som säljs till vilka myndigheter.

8 Omvärldsanalys

Pandemin medförde en snabbare utveckling av den digitala litteraturen då människor var mer isolerade och inte hade åtkomst till tryckt litteratur på samma sätt som tidigare. Även e-handeln hade en stor tillväxt under pandemin vilket påverkade fysiska bokhandlare negativt. Omvärldsläget med bland annat höjda bränslepriser och hyror har gjort tryckt litteratur dyrare vilket gjort digital litteratur mer attraktivt. Det är dock ännu oklart om den tryckta litteraturen kommer att få stå tillbaka ännu mer för den digitala litteraturen eller om de två typerna kommer att komplettera varandra och samsas om marknaden.

Digital litteratur i form av ljudböcker konkurrerar för närvarande främst med den tryckta skönlitteraturen och den textbaserade digitala litteraturen konkurrerar främst med den tryckta faktalitteraturen samt läromedel.

8.1 Innovativa lösningar

Regeringen har som mål att Sveriges innovationsförmåga och innovationsklimat ska stärkas. Ökad internationell konkurrenskraft, nya jobb och förnyelse av näringslivet är generella samhällseffekter som man önskar uppnå. Regeringen anser vidare att det är viktigt att stimulera såväl utbud av som efterfrågan på nya innovativa lösningar. Ökade inköp av innovativa varor och tjänster kan stimulera till förnyelsearbete inom offentlig förvaltning. Ett av målen i den nationella upphandlingsstrategin är en offentlig förvaltning som främjar innovationer och alternativa lösningar.

Utveckling av applikationer för bättre upplevelse av e-litteratur samt nya format för e-litteratur är under utveckling vilket kan komma att förändra hur man kan läsa digital litteratur.

9 Relevant lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd

- **Tryckfrihetsförordningen, Riksdagen, SFS 1949:105** – Enligt den har alla svenska medborgare rätt att fritt ge ut skrifter, böcker och tidningar. Förutsättningen är att bestämmelserna i förordningen följs
- **Förordning (1993:449) om statligt litteraturstöd**
- **Lag (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden**
- **Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk**

9.1 Producentansvar

Producentansvaret innebär att producenter och kommuner ansvarar för att samla in och ta hand om uttjänta produkter inom vissa producentansvarsområden. Producenterna motiveras därmed att ta fram mer resurssnåla produkter som är lätta att återvinna och som inte innehåller miljöfarliga ämnen.

Den 30 juni 2022 trädde förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar i kraft. Naturvårdsverket tillhandahåller vägledning om producentansvaret. För mer information se www.naturvardsverket.se.

Från och med den 1 januari 2022 upphävdes förordningen (2018:1463) om producentansvar för returpapper. Ansvaret för att samla in och materialåtervinna returpapper ligger från och med detta datum på kommunerna.

Det finns även möjlighet för svenska företag att ansluta sig till Svenska Förpackningsinsamlingen (FTI).

9.2 Moms

Enligt mervärdesskattelagen (1994:200) kapitel 7 1§ utgår moms med 6% på underlaget på böcker, broschyrer, häften och liknande alster samt även tidningar och tidskrifter om de inte är att anses som reklamprodukter. Denna procentsats gäller även för elektronisk litteratur som är jämförbar med tryckt publikation. Även momsen för tryckeritjänster är 6%. För talböcker som innehåller musik, spel och sökfunktioner utgår moms med 25% på underlaget.

10 Hållbarhet och tillgänglighet

10.1 Inledning

Med hållbar offentlig upphandling menas att offentlig sektor tillgodoser sitt behov av varor och tjänster på ett sätt som säkerställer den goda affären sett till hela livscykeln. Hänsyn ska inte bara tas till de fördelar som uppstår för organisationen utan även till samhället i sin helhet, samtidigt som anskaffningen görs på ett sätt som minimerar skador på miljön.

Kammarkollegiets målsättning är att inom ramen för verksamhetens uppdrag, offentlig sektors behov och lagstiftningens möjligheter, på ett ansvarfullt sätt beakta miljö och sociala hänsyn vid upphandling och förvaltning av de statliga ramavtalen. De statliga ramavtalen ska bidra till att offentlig sektor kan möta de mål som satts i den nationella upphandlingsstrategin, Agenda 2030 och de nationella miljömålen.

Förutsättningarna för hållbarhetskrav varierar dock mellan de olika ramavtalsområdena och branscherna. I förstudiearbetet utreds därför vilket behov av hänsyn till de olika hållbarhetsdimensionerna som behöver tas för att möta olika strategiska mål men även de risker som finns inom det specifika ramavtalsområdet.

Av 4 kap. 3 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) framgår att en upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn, sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Hållbarhetshänsyn kan tas i alla delar av en upphandling, dvs. som kvalificeringskrav (t.ex. krav på miljöledningssystem), som tekniska krav (t.ex. krav på viss märkning eller certifiering), eller som kontraktsvillkor (t.ex. arbetsrättsliga villkor).

Av 17 kap. 4 § LOU framgår vilka skyldigheter en upphandlande myndighet har att kräva att leverantören fullgör kontraktet i enlighet med ILO:s kärnkonventioner. Detta gäller i de fall svensk arbetsrätt inte är tillämplig.

Av 9 kap. 2 § LOU framgår att när det som anskaffas ska användas av fysiska personer ska de tekniska specifikationerna bestämmas med beaktande av samtliga användares behov, vilket innebär att en upphandlande myndighet i vissa fall är skyldig att beakta tillgänglighet i upphandlingen.

Nedan redovisas vilka analyser gällande hållbarhetshänsyn (miljö, och sociala krav samt tillgänglighet) som genomförts för det aktuella ramavtalsområdet.

10.2 Miljökrav

Generellt bör ramavtalsleverantörerna inom detta, liksom i övriga, ramavtalsområden kontinuerligt arbeta med att förbättra och ta hänsyn till miljöaspekter för att förebygga och undvika negativ miljöpåverkan. Det handlar om åtgärder för att minska konsumtion och onödigt användning av negativt miljöpåverkande resurser som elektricitet, resor, papper och liknande.

10.2.1 Papper

Papperstillverkning är mycket kemikalieintensiv, branschen går dock mot bättre lämpade tillverkningsmetoder från ett miljö- och hälsoperspektiv. Ett exempel på lyckad produktutveckling är blekning av pappersmassa. Tidigare så skedde denna process ofta med klor som blekmedel. Detta är problematiskt då många klorföreningar är svårnedbrytbara samt fettlösliga och kan således lagras i fettvävnaden hos organismer. Dessa förs vidare uppåt i näringskedjan vilket kan leda till allvarliga miljö- och hälsoeffekter. I dag så finns det alternativa blekmetoder till klorblekning och klorgas används inte längre för blekning av pappersmassa inom EU efter konsumentpåtryckningar, dock kan det förekomma på andra håll i världen.

10.3 Sociala krav

Med sociala krav avses villkor om lön, semester och arbetstid vilka de arbetstagare som utför uppdraget minst ska tillförsäkras. Beslut om och i så fall vilka sociala krav ska ställas i en upphandling ska förgås av en så kallad behövlighetsbedömning. I denna görs analys av risken för oskäliga arbetsvillkor i den aktuella upphandlingen, samt i förlängningen risken för att konkurrensen snedvrids. Villkoren ska ha en anknytning till det som upphandlas, och vara proportionerliga. Kraven gäller även underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet.

I Swedwatches rapport från 2019 anges att tidningar till stor del trycks i Sverige medan tryck av litteratur ofta sker utanför Sveriges gränser, då framför allt i Europa som de nordiska länderna, Polen, Baltikum, Storbritannien, Tyskland men även i Kina. Importen av tryckt material från Kina till EU har fyrdubblats på tio år. Enligt tidigare uppgift från Grafiska företagen har den uppåtgående trenden planat ut något på senare år på grund av problem med kvalitet och transporttider från just Kina.

Projektet har talat med både branschorganisationer och leverantörer. Vid samtal med dessa har framkommit att det mesta arbetet kring bokförsäljning utförs i Sverige. Litteraturbranschen är välfungerande och har få problem. De angav även att importen från Kina har minskat kraftigt de senaste åren och att produktionen av de svenska titlarna främst ligger i de nordiska länderna, Baltikum och Polen.

Många arbetsuppgifter som rör hanteringen av litteratur ligger på förlagen vilka ej är primära mål för upphandlingen.

10.4 Tillgänglighetskrav

Kammarkollegiet eftersträvar att de varor och tjänster som avropas från de statliga ramavtalen ska vara tillgängliga och användbara för alla, oavsett funktionsförmåga. En bättre funktion och utformning av tjänster i samhället gynnar alla, inte bara personer med funktionsvariationer.

Det är troligen inte aktuellt att ställa tillgänglighetskrav på tryckt litteratur då detta faller utanför en eventuellt kommande upphandling av litteratur eftersom det redan ligger inom ramen för redan existerande hjälpmedel för personer med olika former av lässvårigheter.

Projektgruppen har däremot tittat på tillgänglighetskrav gällande digital litteratur då detta är ett nytt område som möjligen skulle kunna ingå i en eventuellt kommande upphandling av litteratur.

År 2025 kommer troligen ett nytt tillgänglighetsdirektiv att träda i kraft. Projektgruppen har varit i kontakt med både MTM och MFD för att få deras analys av huruvida branschen är mogen för detta direktiv som bland annat innebär en övergång från EPUB2 till EPUB3. Båda myndigheterna ansåg att en del av branschen skulle vara mogen när det är dags men att den andra delen av branschen inte skulle vara det, bland annat beroende på att det blir dyrt att gå över till EPUB3. En särskild utredare har bland annat tagit ställning till hur tillgänglighetsdirektivet ska genomföras i Sverige. Denne kom fram till att det nya tillgänglighetsdirektivet riskerar att stå i strid med grundlagen (tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen) och att det troligen kommer krävas grundlagsändringar innan direktivet kan genomföras fullt ut.

Många av de tillgänglighetsanpassningar som måste göras på digital litteratur görs hos förlagen och är utom leverantörernas kontroll. För leverantörerna är det inte några problem att tillhandahålla tillgänglighetsanpassningar.

Idag köper några av de deltagande myndigheterna i referensgruppen (och troligen även andra myndigheter) digital litteratur utanför ramavtalet. Enligt deltagande myndigheter i referensgruppen har de inte behövt ställa några krav på tillgänglighet då den form av digital litteratur de köper in främst är enstaka e-böcker för enbart läsning. Då bibliotek idag är de största inköparna av e-böcker läses dessa främst av bibliotekens användare, till exempel studenter och forskare. Dessa läser de digitala böckerna på skärm.

11 Säkerhet

11.1 Informationssäkerhet

Informationssäkerhet handlar framför allt om att hindra information från att läcka ut, förvanskas och förstöras. Det handlar också om att rätt information ska finnas tillgänglig för rätt personer, och i rätt tid. Information ska inte kunna hamna i orätta händer och missbrukas. De registrerade ska veta vem som använder deras personuppgifter och varför.

Behovet av en förbättrad hantering av information ur ett säkerhetsperspektiv inom offentlig förvaltning är väldokumenterad.

En upphandling inom litteratur ska ge goda förutsättningar för avropsberättigade organisationer att ställa relevanta informationssäkerhetskrav och hantera sin information på ett säkerhetsmässigt lämpligt sätt.

11.1.1 Säkerhetsskydd och Säkerhetsskyddsavtal

Verksamhet som omfattas av säkerhetsskyddslagen (2018:585) ska ha det säkerhetsskydd som behövs med hänsyn till verksamhetens art, omfattning och övriga omständigheter. Ansvar för säkerhetsskyddet ligger hos den som är verksamhetsansvarig. När det i utförandet av en tjänst förekommer uppgifter som med hänsyn till Sveriges säkerhet omfattas av sekretess (hemliga uppgifter) har staten, kommunerna och regionerna ansvaret för att det finns ett fullgott säkerhetsskydd hos leverantören.

För att tillgodose kravet på säkerhetsskydd när sådan verksamhet utförs på uppdrag av en myndighet, ska den uppdragsgivande myndigheten träffa ett skriftligt avtal – säkerhetsskyddsavtal – med ramavtalsleverantören om det säkerhetsskydd som behövs i det enskilda fallet. Vid de ramavtal där behov av säkerhetsavtal föreligger bör en sådan möjlighet anges i ramavtalet.

I förstudien har det framkommit att det kan finnas visst intresse hos myndigheterna att ställa säkerhetskrav på leverantörerna eftersom avtalet kan komma att inkludera digital litteratur vilket inte funnits tidigare. Det kan därför vara lämpligt att ta med möjligheten att få teckna säkerhetsskyddsavtal för de myndigheter som anser sig ha ett sådant behov.

11.1.2 Dataskydd

Dataskyddsförordningen (GDPR, The General Data Protection Regulation) gäller i hela EU och har till syfte att skapa en enhetlig och likvärdig nivå för skyddet av personuppgifter så att det fria flödet av uppgifter inom EU inte hindras.

Utifrån vad som framkommit under förstudien är utgångspunkten att ramavtalsleverantörer i ett eventuellt kommande ramavtal kommer att behandla personuppgifter såsom personuppgiftsansvariga. Detta innebär att personuppgiftsbiträdesavtal i normalfallet inte behöver tecknas med leverantörerna vid avrop från ramavtal inom området.

12 E-handel

Med elektronisk handel (e-handel) menas ett sätt att skapa en effektiv inköpsprocess med IT som stöd. Elektronisk affärskommunikation ersätter den pappersbaserade kommunikationen. Avtal, leverantörer, priser m.m. blir lättillgängliga för de som ska beställa varor och tjänster, därför att avrop/beställningar och fakturahanteringen kan ske elektroniskt. E-handel enligt denna definition förutsätter att köparen hanterar sin elektroniska affärskommunikation via sitt e-handelssystem. Att en enskild handläggare inom köparens organisation gör inköp i en leverantörs webshop via ett individuellt inloggningskonto betraktas inte som e-handel.

Målsättningen är att de leverantörer som tecknar statliga ramavtal med Kammarkollegiet ska medverka till att avropande myndigheter kan tillämpa e-handel och därmed leva upp till strategi, förordning och lagstiftning.

Förutsättningarna för att tillämpa e-handel varierar mellan olika ramavtalsområden och branscher. I förstudiearbetet utreds därför förutsättningarna för e-handel för det aktuella ramavtalsområdet. Den 1 april 2019 blev det lag på att alla inköp i offentlig sektor ska faktureras med e-faktura.

Inom ramavtalsområdet efterfrågas Punch Out av myndigheterna samt köp i webshop. Leverantörerna av tryckt litteratur kan göra myndighetsanpassade webshopar, men är det bara någon enstaka myndighet som har detta behov är det förenat med för höga kostnader.

Några myndigheter vill kunna beställa direkt från bibliotekssystemen eftersom det underlättar för dem i sin inköpshantering.

13 Slutsatser

Enligt förordning (1998:796) om statlig inköpssamordning ska det finnas ramavtal som effektiviserar upphandlingar av varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller till stora värden.

Efter genomförd myndighetsenkät och i möten med myndigheter har det framkommit att det finns behov av ett statligt ramavtal för Litteratur. Inte heller marknadsundersökningen har visat på att det skulle finnas skäl till att inte göra en ramavtalsupphandling på området.

Eftersom ramavtalen används i stor omfattning, avrop sker frekvent samt att den totala beräknade omsättningen om ca 94 miljoner kronor per år får anses vara tillräckligt hög för att motivera en upphandling, är samtliga kriterier för att genomföra en upphandling uppfyllda.

Vid en sammantagen bedömning av det som angivits ovan rekommenderar projektgruppen att Kammarkollegiet beslutar att en ny ramavtalsupphandling av Litteratur, som inkluderar både tryckt litteratur och e-litteratur, genomförs.

14 Källförteckning

14.1 Möten med myndigheter

Datum	Myndighet
2023-05-31	Referensgruppsmöte (På plats) 6 deltagare från nedan nämnda myndigheter samt 2 deltagare från Kammarkollegiet. <ul style="list-style-type: none">• Riksantikvarieämbetet-Vitterhetsakademiens bibliotek• Kungliga biblioteket• Malmö universitet• Skatteverket
2023-06-01	Referensgruppsmöte (Digitalt) 4 deltagare från nedan nämnda myndigheter samt 3 deltagare från Kammarkollegiet. <ul style="list-style-type: none">• Malmö universitet• Uppsala universitet• Umeå universitet• Myndigheten för stöd till trossamfund- SST
2023-06-14	Referensgruppsmöte (Digitalt) 1 deltagare från nedan nämnda myndighet samt 2 deltagare från Kammarkollegiet. <ul style="list-style-type: none">• Södertörns högskola
2023-06-20	Studiebesök (På plats) <ul style="list-style-type: none">• Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademiens bibliotek• Kungliga biblioteket

14.2 Möten med leverantörer

Datum	Leverantör
2023-05-29	Adlibris Aktiebolag (På plats)
2023-06-01	F. Delbanco (Digitalt)
2023-06-09	Bokus AB (Digitalt)
2023-06-12	Bookbeat (Hybrid)
2023-06-14	EBSCO International Inc (Hybrid)
2023-06-19	Jure AB (Digitalt)

14.3 Möten med övriga

Datum	Deltagare
2023-03-21	Myndigheten för delaktighet (Digitalt)
2023-06-19	Svenska bokhandlareföreningen (På plats)
2023-06-28	Svenska förläggareföreningen (På plats)

Dessutom svarade MTM (Myndigheten för tillgängliga medier) skriftligen på samma frågor som vi ställde vid mötet med MFD (Myndigheten för delaktighet).

14.4 Enkätutskick till myndigheter

Enkätens namn	Litteratur – enkät till myndigheter
Antal mottagare	236
Antal respondenter	121
Svarsfrekvens	51,3%
Publicerad	2023-04-25 - 2023-05-09

14.5 Enkätutskick till leverantörer

Enkätens namn	Litteratur – Leverantörsenkät
Antal mottagare	8 direktutskick samt publicerad på avropa.se
Antal respondenter	5
Svarsfrekvens	62,5%
Publicerad	2023-05-15 - 2023-05-31

14.6 Referenslitteratur och andra källor

- Kammarkollegiets Ramavtal för litteratur
- Kammarkollegiets Upphandling av Litteratur (dnr 23.3-2454-20)
- Analys av betydande miljöaspekter/miljörisker inom ramavtalsområden samt förslag på påverkanskrav och kontroll/uppföljning - Goodpoint (2019)
- Riskanalyser av utvalda produkt- och tjänstekategorier under Kammarkollegiets ramavtal - Swedwatch (2019)
- Skatteverkets hemsida=> <https://www.skatteverket.se/>

15 Bilagor

Bilaga 1 – Myndighetsenkät, Förstudie Litteratur
Bilaga 2 – Leverantörsenkät, Förstudie Litteratur